

OBAMA YÖNETİMİNİN GÜRCİSTAN POLİTİKASI: 2008-2010

OBAMA ADMINISTRATION'S FOREIGN POLICY TOWARDS GEORGIA: 2008-2010

Ahmet ÖZTÜRK*

ÖZET

NATO'nun Doğu Avrupa'dan sonra Kafkaslara ve Afganistan'a kadar uzanması, eski Sovyet cumhuriyetlerindeki Batı yanlısı devrimler ve Avrasya'daki Doğu-Batı enerji boru hatları üzerindeki anlaşmazlıklar, ABD ve Rusya arasında Soğuk Savaş tarzı politikaları bugüne kadar devam ettirmiştir. 2008 yılında, bu sorunların içinde yer alan, Batı yanlısı ve ABD'nin desteğindeki Gürcistan'ın Rusya ile savaşa girmesi ve bu ülke tarafından işgali, Rusya ve ABD arasında devam eden düşük profilli Soğuk Savaş'ın en büyük bunalımını doğurmuştur. Başkan Obama'nın şimdiye kadar soruna yaklaşımı ve Gürcistan politikası, büyük ölçüde yeni Amerikan Yönetiminin Avrasya ve Rusya'ya ilişkin politikaları içinde değerlendirilmiş ve belirlenmiştir. Bu nedenle, ilk başta Rusya'ya karşı sert bir tutum izlemiş olsa da, Obama Yönetimi'nin şimdiye kadarki Gürcistan politikası Bush Yönetiminin yaklaşımından belirgin bir kırılmayı yansıtmaktadır. Gürcistan ve Avrasya'daki stratejik manevra ve siyasi imkanlarının kısıtlı olduğunun farkında olan Obama Yönetiminin temkinli yaklaşımının önümüzdeki dönemde de süreceği söylenebilir.

Anahtar Kelimeler: Obama Yönetimi, Amerikan Dış Politikası, Gürcistan, Rusya, Güney Osetya, Enerji Politikası

ABSTRACT

The further easterly expansion of NATO's influence towards the Caucasus and even to Afghanistan, the pro-Western revolutions of the 2000s in the former Soviet Republics and the disputes over the East-West energy pipelines have somehow continued the Cold War style politics between Russia and the United States to this date. In 2008, the outbreak of a war between Russia and Georgia and the Russian invasion of the pro-Western and US-supported Georgia have mounted to the biggest crisis of the disguised Cold War between the United States and Russia. President Obama's approach to the crisis and foreign policy towards Georgia have largely been assessed and shaped so far within his Administration's foreign policy towards Eurasia and Russia. That is why, despite Obama's early harsh criticism of Russian invasion, his Administration's Georgia policy indicates major differences from that of Bush Administration. Obama Administration, which is aware of the limits of its strategic maneuver and political capabilities in Georgia and Eurasia, is expected to continue these cautious and rational policies in the coming years.

Key Words: Obama Administration, American Foreign Policy, Georgia, Russia, South Ossetia, Energy Politics

* Yrd. Doç. Dr., Eskişehir Osmangazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Öğretim Üyesi.
E-posta: aozturk001@yahoo.com

GİRİŞ

Bundan iki yıldan daha kısa bir süre önce göreve gelen Obama yönetiminin dış politikası teori ve söylemlerin ötesinde uygulamada ana hatlarıyla henüz tam olarak şekillenmeden,¹ bu yönetimin ayrı bir Gürcistan politikasından bahsetmek hem kolay hem de gerçekçi değildir. Ancak, yine de yeni Amerikan yönetiminin Gürcistan'a ilişkin dış politika tercihlerini ve bunların sonuçlarını açıklamak için, Obama yönetiminin önceki dönemden devraldığı ve Gürcistan'ın doğrudan içinde olduğu bazı uluslararası sorunlara karşı şimdiye kadar takındığı tutumu bilmek belli ölçüde yardımcı olabilir. Bu sorunlar, Ukrayna ve Gürcistan'ın NATO'ya üyelik süreci, 2008 yılı Ağustos ayında Gürcistan-Rusya arasında sıcak bir çatışmaya dönüşen Güney Osetya sorunu, Gürcistan'ın Doğu-Batı enerji koridoru üzerinde bir ülke olarak uluslararası enerji güvenliği bakımından oynadığı rol ve bu üç uluslararası soruna bağlı olarak dış müdahale ve etkilere açık olan ve 2003 Kasım ayında gerçekleşen Gül Devrimi'nden bu yana uluslararası toplumun ayrı bir dikkat ve önem verdiği Gürcistan iç politik gelişmeleri şeklinde birkaç başlığa indirgenebilir.

Bunlardan özellikle, Ağustos 2008'de Rusya'nın Gürcistan topraklarının önemli bir bölümünü işgaliyle sonuçlanan Güney Osetya Savaşı sonrası süreçte yeni Amerikan yönetiminin soruna ilişkin izlediği tutum ve attığı adımlar, yeni yönetimin Gürcistan'a yönelik dış politikasının ne olduğu konusunda en somut verileri içermektedir. 2008 Bükreş Zirvesi öncesi ve sonrasında Amerika Birleşik Devletleri (ABD) ve NATO'nun Rusya ile ilişkilerinde ciddi bir gerginlik nedeni oluşturan ve aynı zamanda ciddi bir tıkanma noktasına ulaşan Gürcistan'ın NATO'ya üyelik sürecinin Obama dönemindeki seyri, Obama yönetiminin Gürcistan politikasını açıklamak bağlamında aynı ölçüde belirleyici ve önemlidir. Ayrıca Gürcistan, Avrupa ve ABD'nin enerji güvenliği için önem arz eden Doğu-Batı petrol ve doğal gaz boru hatlarının geçiş güzergahı üzerinde stratejik bir konuma sahiptir. Gürcistan'ın daha önce Bakü-Tiflis-Ceyhan petrol boru hattının yapımı sırasında gördüğü ilgiyi, Obama döneminde Nabucco doğal gaz boru hattı projesi çerçevesinde görüp görmediği/görmeyeceği de Obama yönetiminin Gürcistan politikasını şekillendirecek önem ve içeriğe sahiptir.

Bu çalışmada, temel olarak Obama yönetiminin Gürcistan'a ilişkin dış politika yaklaşımında önceki Amerikan yönetimlerinden farklı bir boyut ve anlayışın olup olmadığı incelenenektir. Bu çerçevede, yeni yönetimin şu ana kadar Abhazya ve Güney Osetya sorununa, Gürcistan'ın NATO'ya üyeliği sürecine ve Gürcistan'ın da dahil olduğu Hazar ve Trans-Kafkas enerji boru hatları projelerine ilişkin olarak attığı ya da atmadığı adımlar üzerinde durulacak ve bu adımlar doğrultusundaki yaklaşımının mevcut sorunların çözümü doğrultusunda yeterli olup olmayacağı tartışılacaktır. İlave olarak, yeni Amerikan yönetiminin Saakashvili yönetimi ve Tiflis'teki muhalif gruplarla ilişkilerinin önümüzdeki dönemde Gürcistan iç politikasına olası etkileri de çalışma kapsamında tartışılacak konular arasındadır. Ayrıca, bu sorular analiz edilirken, Obama yönetiminin Kafkaslar ve Gürcis-

¹ Amerikan Başkanlarının dış politika programlarını açıklayan Ulusal Güvenlik Stratejisi (National Security Strategy-NSS) belgesi Obama yönetimi tarafından kısa bir süre önce Mayıs 2010'da açıklanmıştır.

tan'a ilişkin yaklaşımının yeni Amerikan dış politikası içinde Rusya ile ilişkilerden bağımsız olarak ayrıca yürütülen politik bir ağırlığa sahip olup olmadığı sorusu da cevaplanmaya çalışılacaktır.

Bu soruların cevabı, bir başka deyişle Obama yönetiminin hem Kafkaslardaki uluslararası sorunlara yaklaşımı hem de Gürcistan iç politikasına yönelik tutumu, Kafkaslarda şimdiye kadar Batılı ekonomik ve siyasal değerlere en fazla yakınlaşabilmiş bir model ülke olarak Gürcistan'ın bu alanlardaki kazanımlarının korunup korunamayacağı konusunda önem arz etmektedir. Gürcistan'ın son birkaç yıldaki ve önümüzdeki dönemdeki deneyimi bizi Soğuk Savaş sonrası dönemde benzer süreçlerden geçen ve bu süreçlerini tam olarak tamamlayamamış diğer Doğu Avrupa ve eski Sovyet cumhuriyetlerinin serbest ve liberal ekonomik reformlar ile demokrasi ve insan hakları konusunda ilerlemelerinin geleceğine ilişkin olarak da bazı çıkarımlara götürebilir. Bu nedenle, bu çalışmanın amacı ve kapsamı sadece Obama yönetiminin geçtiğimiz bir buçuk yıldaki Kafkaslar ve Gürcistan'a ilişkin yaklaşımını resmetme çabası olmayıp, ABD'nin önümüzdeki dönemde bölgeye ilişkin politikalarının potansiyel sonuçlarına ilişkin analitik bir değerlendirmeyi de içermektedir.

Soğuk Savaş Sonrası Dönemde ABD'nin Doğu Avrupa ve Eski Sovyet Cumhuriyetleri Politikası

1990'ların başından itibaren ABD'nin Avrasya'ya, özellikle de Doğu Avrupa ve eski Sovyet cumhuriyetlerine ilişkin politikalarını etkileyen birkaç temel faktörden bahsedilebilir. Bunlardan ilki, Doğu Avrupa'da ve eski Sovyetler Birliği topraklarında ortaya çıkan yeni bağımsız devletlerin ekonomik gelişimlerinin desteklenmesi ve bu ekonomilerin serbest piyasa ve kapitalist ekonomik sistemle bütünleşmesinin sağlanmasıdır.² İkinci olarak, Batı Avrupa'yı içine alan ve ABD'nin önemli bir rol oynadığı Avrupa güvenlik mekanizmalarının eski Doğu Bloğu ülkelerini de içerecek şekilde genişletilmesi hedefidir. Bunun için özellikle NATO'nun Soğuk Savaş sonrasında amaçlar ve strateji bakımından yeniden tanımlanması ve yapılandırılması çerçevesinde, Doğu Avrupa ülkeleri ile bazı eski Sovyet Cumhuriyetlerinin bu ittifaka katılımlarının sağlanması amaçlanmaktadır.³ Bu bağlamda, özellikle Ukrayna ve Gürcistan'ın NATO ittifakına katılımları konusu, hem Amerikan dış politikasının son yıllarda karşılaştığı en karmaşık sorunlarından biri, hem de Rusya'nın en sert muhalefetiyle karşılaştığı genişleme hamlesi olmuştur.⁴ Üçüncü olarak, NATO'nun Doğu'ya doğru genişletilmesi politikasının temel eksenini teşkil ettiği güvenlik merkezli açılımların yanında, bölge ülkelerindeki siyasal ve sosyal reformların, demokratikleşme ve insan haklarının geliştirilmesi amacıyla, desteklenmesi de önem arz etmektedir.⁵

² Sherman W. Garnett, "The United States and the Caspian Basin", Sherman W. Garnett, Alexander Rahr, Koji Watanabe (Der.), *The New Central Asia: in Search of Stability*, (New York: The Triangle Papers, 2000), s. 23.

³ Graham Smith, *The Post-Soviet States: Mapping the Politics of Transition*, (London: Oxford University Press, 1999), ss. 68-69.

⁴ "NATO, EU Experience Growing Pains", *Washington Post*, 9 November 2009; (<http://www.washingtontimes.com/news/2009/nov/09/nato-eu-experience-growing-pains/>).

⁵ Sherman W. Garnett, "The United States and the Caspian Basin", Sherman W. Garnett, Alexander Rahr, Koji Watanabe (Der.), *The New Central Asia: in Search of Stability*, (New York: the Triangle Papers, 2000), s. 25.

Bu bağlamda da Avrupa Birliği'nin genişlemesinden Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı'nın (AGİT) geliştirilmesine kadar birçok siyasi mekanizmanın ve yapılanmanın Batı ve Doğu Avrupa'yı birleştirmesi çabaları söz konusudur. Avrupa Birliği'nin genişlemesi örneğinde olduğu gibi, ABD doğrudan içinde yer almadığı siyasal, ekonomik ve sosyal oluşum ve yapılanmaları dışarıdan destekleyerek bölge ülkelerinin demokrasi, özgürlük ve insan hakları konusunda gelişmelerinin desteklenmesini bölgeye ilişkin dış politikasının temel eksenlerinden biri olarak belirlemiştir.⁶ Bu örgütlerin bölgedeki faaliyetleri ve Gürcistan'a desteği Rusya'yı rahatsız etmiştir.⁷ Son olarak, bu üç gelişmeyle belli derecede iç içe olarak, eski Varşova Paktı ve Sovyetler Birliği deneyiminin de verdiği dersle, Doğu Avrupa'da yeni bir ayrımcı ve rakip gücün oluşumunun engellenmesi önem kazanmaktadır. Bunun için de özellikle Rusya'nın bölgede yeniden güçlenmesinin izlenerek Doğu Avrupa, Kafkaslar ve Orta Asya'da Soğuk Savaş sonrası dönemde kurulan bağımsız devletlerin Rusya'nın etkisinden mümkün olduğunca uzaklaştırılması önemsenmektedir.⁸ ABD bölgeye ilişkin dış politikasının bu ayağının belirlenip gerçekleştirilmesini NATO'nun genişletilmesi programı çerçevesinde yürütmüştür.⁹

ABD bu politikalarının uygulanmasında dönem dönem Rusya ile Avrasya'da ciddi bir rekabet içine girmiş ve ABD-Rusya ilişkileri, yukarıdaki açılımların her iki başkentte nasıl algılandığına bağlı olarak, bazen yakınlaşma eğilimine girmiş bazen de önemli gerilimler kaydetmiştir.

Soğuk Savaş Sonrası Dönemde ABD'nin Gürcistan Politikası

ABD'nin Soğuk Savaş sonrası dönemde Gürcistan politikası genel olarak bu ülkenin yukarıda belirtilen Doğu Avrupa ve eski Sovyet Cumhuriyetlerine ilişkin politikalarının içerisinde bir mikro model olarak yer almıştır. Ancak, bazı alanlarda daha somut olarak Gürcistan'ın özellikle konumundan kaynaklanan nedenlerle, ayrı bir yakınlaşmaya önem verildiği görülmektedir. 1991'de bağımsızlığını kazanan Gürcistan'ın bağımsızlıktan sonra başladığı piyasa ekonomisine yönelik ekonomik reformlarının desteklenmesi, demokrasi ve insan haklarının geliştirilmesine önem atfedilmesi gibi sembolik yaklaşımların ötesinde özellikle Avrasya enerji politikaları ve enerji boru hatları alanında Gürcistan'ın konumu Amerikan yönetimlerinin ayrı bir ilgisini çekmiştir. Daha somut olarak belirtmek gerekirse, Bakü-Tiflis-Ceyhan petrol boru hattı projesi Gürcistan'ı Amerikan enerji çevreleri ve dış politika yapımcılarının ilgi odağına oturtmuştur.¹⁰ Aynı za-

⁶ Bu hedeflere, en son açıklanan Ulusal Güvenlik Stratejisi belgesinde de halen Amerika'nın Avrasya'daki dış politika öncelikleri olarak değinilmektedir. Bkz.; "National Security Strategy", White House, Washington DC, Mayıs 2010, ss. 41-42; (http://www.whitehouse.gov/sites/default/files/rss_viewer/national_security_strategy.pdf).

⁷ Pavel K. Baev, 'Russia's Policies in the Southern Caucasus and the Caspian Area', *European Security*, Cilt: 10, Sayı: 2, 2001, s. 103.

⁸ Neil MacFarlane, *Western Engagement in the Caucasus and Central Asia*, Central Asian and Caucasian Prospects (CACPP) Papers, (London: the Royal Institute of International Affairs, 1999), ss. 52-54.

⁹ Mike Bowker, *Russian Foreign Policy and the End of the Cold War*, (Brookfield: Dartmouth Publishing Company, 1997), ss. 215-220.

¹⁰ Bkz.; Ahmet Öztürk, *Management of Trans-boundary Mega-Projects in the post-Cold War Eurasia: The Case Studies of GAP Water and Baku-Ceyhan Pipeline Projects*, Doktora Tezi, Keele University, 2006, Chapter 3.

manda, NATO'nun genişlemesini dış politikasının amblemi haline getiren Başkan Clinton'ın¹¹ 1998'de NATO'nun genişlemesinin eski Sovyet ülkelerini de kapsayabileceğini açıklaması ve bunu birkaç yıl sonra Ukrayna ile birlikte Gürcistan'ın NATO'ya üyeliği sürecinin başlatılmasıyla Doğu Avrupa'da kurulmakta olan Amerikan ve NATO merkezli güvenlik yapılanmasının Kafkasları da içine alacak şekilde genişleyeceği belli olmuştur.¹²

ABD'nin Soğuk Savaş sonrası dönemde Gürcistan politikası sürekli bir çizgi izlememiştir. Önce, 1990'ların başında Sovyetler Birliği dağılırken ABD'deki Bush yönetimi Baltık ülkelerinin bağımsızlıklarını desteklemiş, belli bir süre Gürcistan, Azerbaycan ve Ermenistan'ın da dahil olduğu Kafkaslardaki gelişmeleri Sovyetler Birliği'nin bir iç sorunu olarak görmeyi tercih etmiştir. Bu politika, Baltık ülkelerinin Sovyetler Birliği tarafından 1933'ten sonra, yani ABD'nin Sovyetler Birliği'ni resmen tanımasından sonra, ilhak edilmiş olmaları gerçeği üzerine kurulmuştur.¹³ Bu Amerikan politikası ABD'nin 1991 sonrası Kafkaslara ilişkin politikalarını, bu politikalara karşı Rusya'nın tepkilerini ve bölgedeki siyasal gelişmeleri önemli ölçüde etkileyecektir. Rusya'nın Sovyetler sonrası bölgedeki politikalarında Kafkasya'yı 'arka bahçesi'¹⁴ olarak görmesi ve bölgeyi siyasal ve ekonomik çıkarlarının merkezine koyması ABD'nin 1990'ların başındaki bu tutumundan önemli ölçüde beslendiği düşünülebilir. Rusya'nın bu yaklaşımının üzerine, ABD Doğu Avrupa'daki politik açılımlarda gösterebildiği görece rahatlık ve serbestiyeti Kafkaslarda uzun zaman gösterememiştir. Kafkaslardaki etnik ve dini farklılıkların varlığından da yararlanan Rusya bölgede ABD'ye karşı her zaman karşı politika geliştirebilme imkânına sahip olabilmıştır. Bu imkânları en kolay uygulayabildiği ülkelerin başında da Gürcistan gelmektedir ve Gürcistan'ın etnik çeşitliliğinden kaynaklanan zayıflığı Rusya'ya bu ülke üzerinde, Abhazya ve Güney Osetya'daki azınlık grupları destekleyerek, 'böl ve yönet' politikalarını izleme imkânını vermiştir.¹⁵ Bu durum Gürcistan'a yönelik Amerikan politikalarında bir etkileyici değil engelleyici faktör olarak rol oynamıştır.

1990'ların sonundan itibaren bölgeye ilişkin başlangıçta farklılık arz eden ABD ve Avrupa Birliği politikalarının daha yakınlaşmasıyla, bu bölgenin Rusya'nın kontrolüne tamamen bırakılmayacağı sinyalinin verildiğini söyleyebiliriz. Bu bağlamda, başta ABD olmak üzere Batı ile Rusya'nın çıkarlarının bölgede çatışması önce ekonomik alanda ortaya çıkmış, daha sonraki yıllarda askeri ve güvenlik alanında karşı karşıya gelinmiştir. Özellikle enerji yatırımları ile petrol ve doğalgaz boru hatları alanında 1990'ların başından itibaren Rusya dışı boru hattı ve diğer ulaşım güzergâhları ABD tarafından açıktan desteklenmeye

¹¹ William Hyland, *Clinton's World: Remaking American Foreign Policy*, (Westport: Praeger, 1999), s. 41.

¹² Bkz.; John Young & John Kent, *International Relations since 1945: A Global History*, (Oxford: Oxford University Press, 2004), ss. 645-646.

¹³ Strobe Talbott, "America Abroad", *Time Magazine*, 10 Haziran 1991; (<http://www.time.com/time/magazine/article/0,9171,973116,00.html>).

¹⁴ Bu kavram Sovyetler sonrası dönemde Rusya'nın dış politika öncelik alanları ve çıkar sahalarını ifade eden 'Near Abroad' ya da 'Yakın Çevre' doktriniyle eş anlamlı olarak kullanılmaktadır. Örneğin, Andrew Wilson & Nicu Popescu, "Creating Good Neighbors in Russia's Backyard", *St. Petersburg Times*, 8 Mayıs 2009; (http://www.sptimes.ru/index.php?action_id=2&story_id=28963).

¹⁵ Michael Rywkin, "Russia and the Near Abroad Under Putin", *American Foreign Policy Interests*, Sayı: 25, No. 1, 2003, s. 4.

başlanmıştır.¹⁶ ABD, Rusya'yı Doğu Avrupa'da olduğu gibi Kafkaslarda da sınırlama amacındaydı. Bunu da başta stratejik olarak enerji alanında denedi ve bunun nedenlerinden biri kendi enerji arz kaynaklarını çeşitlendirme ve güvenliğini sağlama ihtiyacıydı.¹⁷ İlave olarak, petrol ve doğalgaz kaynaklarından aldığı güçle ekonomik olarak güçlenen Rusya'nın yeniden küresel bir güç olarak doğma ihtimaline karşı NATO'nun Orta ve Doğu Avrupa ve hatta Kafkaslara doğru genişlemesini bir Amerikan planı olarak uygulamaya soktu. Hatta bir görüşe göre ABD bu politikasında, Orta Avrupa'yı istikrarsızlaştırma, Rusya'yı daha fazla savunma harcamalarına zorlayarak güçsüzleştirme ve dolayısıyla sonuçta Avrupa'daki Amerikan varlığını devam ettirme amaçlarını güdüyordu.¹⁸ Bunu, açıktan ifade edilmese de, Rusya'nın kıtalararası saldırı gücünü azaltma hatta ortadan kaldırmaya imkân verebilecek Füze Kalkanı projesi ile de destekleyerek, Soğuk Savaş döneminde Sovyetler Birliği ile yaşadığı askeri ve siyasal rekabeti yeni dönemde Rusya ile sürdürerek Rusya'ya karşı adeta yeni bir çevreleme politikası izlemeye başladı.¹⁹ Bu nedenle, ABD'nin son yıllardaki Gürcistan politikası önemli ölçüde bu geniş kapsamlı ve küresel politikaların bir parçası olarak tanımlandı ve uygulamaya koyuldu.

Obama Yönetiminin Gürcistan Politikası

Obama yönetiminin Gürcistan sorununa ilişkin yaklaşımının ne olacağı konusunda ilk ipuçlarını, bu yönetimin dış politikaya ilişkin aşağıda kısaca değinilecek olan genel söylemleri ve yaklaşımlarında aramak doğru olacaktır. 2008 Yaz ve Sonbahar ayları ABD'de başkan adaylarının seçim kampanyalarıyla geçerken, dış politika konularının önemli bir içerik konusu olarak yer aldığı seçim mitingleri, konferanslar ve başkan adaylarının televizyonlardaki canlı tartışma oturumları her seçim döneminde olduğu gibi ABD'nin karşı karşıya olduğu uluslararası sorunları, özellikle medya ve akademik çevrelerin de etkisiyle, toplumun dikkatine taşımaktaydı. Böyle bir ortamda Ağustos ayı ortasında patlayan Rusya-Gürcistan Savaşı başkan adaylarını ciddi bir dış politika kriziyle karşılaştırdı. Sorun, Rusya'yı Alaska'daki evinin arka bahçesinden görebildiğini belirterek basit ve romantik bir imaj çizen Cumhuriyetçi Parti başkan yardımcısı adayı Sarah Palin'in gördüğünden daha gerçekçi ve dramatikti. Çünkü sorun, Rusya'nın bir siyasi parti adayının arka bahçesinden nasıl görüldüğüyle değil, Rusya'nın kendi arka bahçesinde ABD'yi nasıl gördüğüyle yakından ilgiliydi. ABD'nin yakın desteğiyle askeri, siyasal ve ekonomik olarak Rusya'nın etki alanından uzaklaşma yolundaki eski bir Sovyet cumhuriyeti, Batıların algıladığı şekliyle kendisini eski Sovyetler bölgelerinde yeniden etkili bir emperyalist güç kılmaya çalışan Rusya'nın saldırısına uğramıştı. Obama, daha seçimlere aylar kala Avrasya'dan gelen savaş sesleri ile beliren Rusya gerçeğiyle karşılaşmış oluyordu.

¹⁶ Ahmet Öztürk, "Rusya-Gürcistan Krizi: Yerel Bir Çatışma, Küresel Yansımalar", *Orta Asya ve Kafkasya Araştırmaları Dergisi*, Cilt: 4, Sayı: 7, 2009, s. 11.

¹⁷ Richard L. Morningstar, "Remarks on the Importance of Caspian Oil and Gas Pipelines", 17th Congress of the World Energy Council, Houston, Texas, 15 Eylül 1998.

¹⁸ Bkz.; Joseph Laurence Black, *Russia Faces NATO Expansion: Bearing Gifts or Bearing Arms?*, (Lanham: Rowman & Littlefield, 2000), s. 50.

¹⁹ John Feffer, "The Costs and Dangers of NATO Expansion", *Foreign Policy in Focus*, 1 Kasım 1996; (http://www.fpif.org/reports/the_costs_and_dangers_of_nato_expansion).

Soruna, Amerikan dış politikası ve özelde de Amerika'nın Avrasya politikaları bağlamında bakıldığında, Barack Obama'nın daha başlangıçta seçim kampanyaları sırasında ana hatlarını verdiği dış politikasında, Avrasya, Rusya, Kafkaslar ve Gürcistan'a ilişkin olarak kendisinden önceki yönetimin dış politika yaklaşımlarından farklı bir tutum içine girebileceği tahmin edilebilirdi. İlk olarak Obama, Rusya'ya karşı yürüteceği politikalardan 2007 yılında yaptığı bir konuşmada bahsetmiştir. Chicago Küresel İlişkiler Konseyi'ndeki bir toplantıda Obama; "Rusya ABD'nin ne düşmanı ne de yakın dostudur. Rusya'da daha fazla demokrasi, şeffaflık ve hesap verilebilirlik için çalışmaktan çekinmemeliyiz"²⁰ diyerek Rusya'ya karşı sert bir tutum içine girmeyeceğinin işaretini vermiştir. Bu konuşma Obama yönetiminin Rusya'ya karşı daha sonra açıklayacağı 'sil baştan' ya da 'yeniden başlama' (reset) politikasının ilk adımı olmuştur. Obama'nın 2008 Eylül ayındaki seçim kampanyaları sırasında bir televizyon tartışma programında ifade ettiği, "ABD'nin Rusya politikaları bütün olarak gözden geçirilmelidir, çünkü saldırgan ve yayılmacı bir Rusya bölgesinde barış ve istikrara bir tehdit oluşturmaktadır"²¹ sözleriyle, başkanlığı döneminde Rusya'ya karşı yeni bir yaklaşım geliştireceğini, hatta böyle bir yaklaşımla Rusya'ya Avrasya'daki Amerikan politikalarında belli bir önceliğin verileceğini kastedtiğini söyleyebiliriz. Yine Obama'nın, başka bir konuşmada "Rusya'nın Gürcistan'a karşı 2008 yazında giriştiği harekâtın 'kabul edilemez' ve 'gereksiz' olduğunu"²² ifade ederken, seçtiği kelimelerde bile Rusya'ya karşı dengeli bir yaklaşımın olduğunu söylemek mümkündür.

Daha sonra yeni yönetimin Başkan Yardımcısı Joe Biden, 7 Şubat 2009 Münih'teki Güvenlik Toplantısı'nda Obama yönetiminin dış politika vizyonunu ilk kez uluslararası bir platformda açıklamış ve böylece Obama yönetimi resmi olarak ilk kez Rusya ile ilişkilerde 'yeni bir başlangıç için' düğmeye basmıştır.²³ Bu açıklamayla, iddia edildiği gibi, ABD'nin Rusya'ya karşı bir 'havuç-kek' yaklaşımı başlattığı, Avrasya'daki güncel sorunlar ve gelişmelere değinmediği göze çarpmaktadır.²⁴ Bu da, Obama yönetiminin daha ilk aylarından itibaren Gürcistan'ın işgali gibi Rusya ile doğrudan gerilim çıkarabilecek konulardan uzak durma gayretine işaret etmektedir.

Aslında Bush yönetimi de önceki yıllarda Rusya ile ilişkilerde küresel ve bölgesel sorunlarda şimdiki Obama yönetiminin uygulamaya koyduğuna benzer açılımları savunmuş ve desteklemişse de, başkanlığın son yıllarında, özellikle 2008 Ağustos Savaşı'ndan sonra Rusya ile ilişkilerde önemli gerilimler yaşamaya da

²⁰ Barack Obama, "Remarks", *The Chicago Council on Global Affairs*, 23 Nisan 2007; (http://www.thechicagoCouncil.org/dynamic_page.php?id=64).

²¹ Barack Obama, "US Policy Toward Russia", *Council on Foreign Relations*, 7 Kasım 2008; (http://www.cfr.org/bios/11603/barack_obama.html#20).

²² Barack Obama, "Remarks", *The Chicago Council on Global Affairs*, 23 Nisan 2007; (http://www.thechicagoCouncil.org/dynamic_page.php?id=64).

²³ Joseph R. Biden, "Speech at the 45th Munich Security Conference", Munich, Germany, 7 Şubat 2009; (http://www.securityconference.de/konferenzen/rede.php?menu_2009).

²⁴ Ariel Cohen, "How the Obama Administration Should Engage Russia", *Testimony before Senate Foreign Relations Committee Hearing on "Prospects for Engagement with Russia"*, Washington DC, 19 Mart 2009; (<http://www.heritage.org/Research/Testimony/How-the-Obama-Administration-Should-Engage-Russia>).

başlamıştı.²⁵ Bush'tan görevi devralan Obama yönetiminin hem iç hem de dış politika alanında daha liberal, açık ve çoğulcu politikalar izleyeceği vaadi önceki dönemden kalan gerilimli dış politika alanlarına yeni yönetimin farklı yaklaşımlarla eğileceği beklentisini doğurmuştur. Obama yönetiminin özellikle Rusya'ya karşı 'reset' yani 'sil baştan' anlayışına dayalı dış politika yaklaşımı ABD'nin Doğu Avrupa ve eski Sovyet Cumhuriyetlerine ilişkin politikalarının merkezine Rusya ile ilişkilerin iyileştirilmesinin koyulacağı, dolayısıyla ABD-Gürcistan ilişkilerinin yeni dönemde eskisine göre ikinci planda ve bölgesel ve geniş bir dış politika planlamaları içinde, en fazla mikro ölçekte, yer alacağı anlamına da geliyordu.

Aşağıda, Güney Osetya, NATO'nun genişlemesi ve enerji sorunu alanlarında daha özellikli olarak ele alınacak olan Obama yönetiminin Gürcistan politikası, ABD'deki yukarıda bahsedilen politika değişimi konusunda varılan yargıyı destekleyici bulgulara sahiptir.

Gürcistan'daki Rus İşgali ve Güney Osetya Sorunu

Obama yönetiminin Gürcistan politikasını analiz etmek için en başta, 2008 Rus-Gürcistan Savaşı ile uluslararası bir krize dönüşen Güney Osetya sorununun, 20 Ocak 2009 tarihinde göreve başlayan Barack Obama için daha seçim kampanyaları esnasında karşılaştığı en önemli dış politika sınavlarından biri olduğunu işaret etmek gerekir. Soğuk Savaş sonrası dönemde Doğu Avrupa ve eski Sovyet Cumhuriyetleri üzerinde siyasal ve stratejik olarak etkili olan iki dünya gücünü ilgilendirdiği ölçüde, Güney Osetya sorunu ya da 2008 Savaşı sonrası aldığı uluslararası niteliğiyle Gürcistan sorunu kendi bölgesel ve yerel boyutunun ötesinde bölgesel ve hatta küresel etkileri olan bir kriz olarak ele almak bize yardımcı olacaktır.²⁶ Bu yönüyle, hem ABD ve Rusya'nın dış politikalarını şekillendiren hem de bu ülkelerin dış politikalarının değiştiği temel uluslararası sorunlardan biri olan Gürcistan sorunu, ABD'de yeni başkan ve yönetiminin dış politikasının da bölgesel sorunlara ilişkin olarak test edileceği önemli uluslararası sorunlardan biri olacak niteliktedir. Bir başka deyişle, Saakashvili yönetiminin 7 Ağustos 2008 akşamı Güney Osetya'nın başkenti Şinvali'ye yaptığı geniş kapsamlı kara ve hava saldırısıyla başlayan ve sonunda Rusya'nın çatışmaya müdahil olarak Gürcistan topraklarının önemli bir bölümünü işgaliyle sonuçlanan çatışmalar sonrası süreçte yeni Amerikan yönetiminin soruna ilişkin izlediği tutum ve attığı adımlar bize yeni yönetimin Gürcistan'a yönelik dış politikasının ne olduğu konusunda belli bir yorum olanağı verebilir.

Dolayısıyla yeni yönetimin Gürcistan politikası, Rusya'ya karşı bölgede alacağı tavır ve politika tercihlerini içermek durumundaydı. Obama için bu politika-

²⁵ Bu yeni gerilim döneminin Bush Yönetiminin Rusya ve Gürcistan'la ilişkilere ilişkin dış politikasına yansıyan sonuçları da olmaktadır. Örneğin, Başkan Bush 6 Mayıs 2008'de Moskova'da imzalanan 'Rusya ile Nükleer İşbirliği Antlaşması'nın Kongre'de görüşülmesini, Rusya'nın Gürcistan'a müdahalesini gerekçe göstererek, 8 Eylül 2008'de askıya alma kararını vermiştir. Bkz.; Richard S. Beth, "Nuclear Cooperation Agreement with Russia: Statutory Procedures for Congressional Consideration and their Implementation", *CRS Report for Congress*, Washington DC, 26 Kasım 2008; (<http://www.fas.org/sgp/crs/nuke/RL34541.pdf>).

²⁶ Bkz.; Ahmet Öztürk, "Rusya-Gürcistan Krizi: Yerel Bir Çatışma, Küresel Yansımalar", ss. 9-11.

nın belirlenmesinde dört temel sorun vardı. İlk olarak, Rusya'nın Gürcistan'ı işgali ABD'de özellikle Cumhuriyetçi Parti ve muhafazakâr çevrelerce Rusya'nın Kafkaslar ve eski Sovyet cumhuriyetlerinde ABD'nin çıkarlarını hedef alan bir eylemi olarak yorumlanmaktaydı. Bir görüşe göre, Rusya'nın Gürcistan'ı işgali bu iki ülkenin bölge içi ilişkilerinin ötesinde daha geniş bir amaca yönelik olarak, eski Sovyet cumhuriyetleri ve özellikle Güney Kafkaslarda özel bir Rus etki alanı oluşturma amacındaydı.²⁷ Rusya'nın bu girişimi Amerikan ulusal güvenliği ve çıkarları için çok önemli sonuçları olabilecek bir gelişme olarak değerlendirilmekteydi. Bu nedenle Obama yönetimi için dış politikanın şekillendirilmesinde Kafkaslara verilecek dikkatin artırılması zorunlu olarak görülmekteydi. Yine bu çevrelerce sorun, Rusya'nın saldırısıyla aldığı yeni boyutuyla birlikte Gürcistan ve Güney Kafkasları ilgilendiren bölgesel bir sorun olmaktan çıkmış ve Amerika'nın güvenilirliği ve Rusya'nın saldırgan politikalarının sınırlandırılmasını da içeren uluslararası bir bunalım alanı haline dönüşmüş durumdaydı.²⁸ Bu görüşlere karşılık, ikinci olarak, Obama daha önceden dış politikada daha liberal bir yaklaşımla izleneceğine ilişkin sözler sarf etmiş ve Rusya'ya karşı yeni bir sayfa açılacağından bahsetmişti. Üçüncü olarak, Gürcistan'a verilecek açık ve somut her destek Rusya tarafından tepki görecek. Nitekim, Başkan Yardımcısı Joe Biden'ın Tiflis'e 2008 Ağustos Savaşı'nın yıldönümü öncesinde yaptığı resmi ziyaretten hemen önce Rusya, "ABD'nin Gürcistan'ı silahlandırmasına karşı daha sert tedbirler alacağı"ni" deklare etmiştir.²⁹ Rusya'nın bu tepkisi, Gürcistan medyası ve yönetimine yakın kaynaklarca ifade edilen ABD'nin 2008 Savaşı'nda ciddi zarar gören Gürcistan'ın ordusuna yardım yapacağı ve savunma kabiliyetinin yeniden kurulmasına destek olacağına ilişkin haber ve yorumlara dayanıyordu. Son olarak, Rusya'nın Gürcistan'a müdahalesine neden olan gelişmelerin tarihi bir geçmiş olsa bile son kıvılcımın çıkmasında ABD'nin müttefiki Saakahvili yönetiminin ciddi hataları belirleyici olmuştu ve Rusya son krizde ve yukarıda ifade edilen itirazlarında haklı bir pozisyona sahipti.

Bu şartlar altında, soruna karşı Obama ve ekibinin ilk başta takındığı tutum, seçim kampanyalarının özelliğinden ve doğal olarak Bush yönetimi ve Cumhuriyetçi Parti başkan adayı John McCain'in yaklaşımıyla aynı paralellikte ve sert olmuştur. Obama bizzat Rusya'nın müdahalesini kınamış ve bu durumu "Gürcis-

²⁷ Svante E. Cornell, "The Caucasus and the Obama Administration's Foreign Policy", Ariel Cohen (Der.), *A Realistic Policy Agenda for the Obama Administration*, Heritage Special Report, Sayı: 49, (Washington DC: The Heritage Foundation, 2009). Ayrıca, Ağustos 2008 Savaşı sonrası Kafkasya için bkz. Kamer Kasım, *Soğuk Savaş Sonrası Kafkasya*, (Ankara: USAK Yayınları, 2009), ss. 209-230.

²⁸ Svante E. Cornell, "The Caucasus and the Obama Administration's Foreign Policy", Ariel Cohen (Der.), *A Realistic Policy Agenda for the Obama Administration*, Heritage Special Report, Sayı: 49, (Washington DC: The Heritage Foundation, 2009).

²⁹ Luke Harding, "Russia Says it will take 'Concrete Steps' over any US Attempt to Rearm Georgia", *The Guardian*, 23 Temmuz 2009; (<http://www.guardian.co.uk/world/2009/jul/23/russia-warns-us-over-georgia>). Bu açıklamadan hemen sonra gerçekleşen ziyaretinde Biden, Rusya'nın Gürcistan'dan mutlaka çekilmesi gerektiğini belirtirken, ABD'nin Gürcistan'a silah sevki etmeyeceğini de ifade etmek durumunda kalmıştır. Bkz., Margarita Antidze & Matt Robinson, "Biden: U.S. Backs Georgia, Russia must Pull back", *Reuters*, 23 Temmuz 2009; (<http://www.reuters.com/article/idUSTRE56MIYV20090723>); Peter Spiegel, "Biden Backs Georgia, But U.S. Won't Supply Arms", *The Wall Street Journal*, 24 Temmuz 2009; (<http://online.wsj.com/article/SB124835911309475853.html>).

tan'ın egemenliğinin ve toprak bütünlüğünün çiğnenmesi" olarak değerlendirmişti.³⁰ Hatta daha sonra 19 Ağustos 2008'de "Rusya'nın Ateşkes Anlaşmasına uymamasının ABD ile Rusya arasındaki Sivil Nükleer İşbirliği Antlaşması ile Rusya'nın uluslararası alandaki konumunu, NATO-Rusya Konseyi'nin geleceği ve Rusya'nın Dünya Ticaret Örgütü ve Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü-OECD'ye üyelik süreçleri de dahil, zedeleyeceği" uyarısında bulunmuştur.³¹ Buna paralel olarak yine Obama ve Biden Rusya'nın saldırısını artan bir despotizm, diktatörlük ve saldırganlık olarak ilan ederek, yönetime gelmeleri halinde bu sorunu ilkelerinden taviz vermeden yeni ve kapsamlı bir stratejiyle Amerika'nın ulusal çıkarlarını koruyup geliştirecek şekilde ele alacaklarını ifade etmişlerdir.³² Yine bir başka yerde Obama, Rusya'nın düşmanca eylemlerinden ve bunun artan bir şekilde uluslararası sistemi tehdit ettiğinden bahsetmiş, ancak Rusya ile ilişkileri yapıcı bir strateji ile ele alma isteğini de vurgulamıştır.³³ Burada Obama'nın Rusya ile ilişkilerde, özellikle Rusya'nın Gürcistan'ı işgali sorununun çözümü için yapıcı bir yaklaşım içinde olduğu ifadesi, daha o tarihte Obama yönetiminin Gürcistan politikasının Bush yönetimininkinden ayrılacağı anlamına da gelmekteydi.

Daha sonraki aylarda, özellikle göreve geldikten sonra, Gürcistan'daki Rus askeri varlığı ve Güney Osetya sorununa ilişkin olarak Obama yönetimi sık sık Sakashvili yönetimiyle temas halinde olmuşsa da bu temaslarda Gürcistan'ın toprak bütünlüğüne saygı, Tiflis yönetiminin demokrasi ve insan hakları ile ekonomik reformlar alanında desteklenildiği şeklindeki defalarca tekrarlanan sözlerin ötesinde bir adım atılmadığını söyleyebiliriz. Hem Saakashvili'nin Washington ziyaretleri hem de Başkan Yardımcısı Joe Biden'in Tiflis'i 1 yıl içinde iki kez ziyaret etmesinin³⁴ Gürcistan'a Rusya'ya karşı siyasal ve psikolojik destek verilmesi anlamı taşımaktadır. Aynı çerçevede Başkan Obama, 2009 Temmuz ayı başında gerçekleştirdiği Rusya ziyaretinde, Medvedev'le görüşmesinde açıkça Gürcistan'ın bağımsızlığı ve müttefiklerini seçme hakkı olduğunu savunmuş ve Rusya'nın Gürcistan'ın toprak bütünlüğünü ihlal ettiğini belirtmiştir.³⁵ Bundan bir hafta kadar sonra da, Amerikan Donanmasına ait savaş gemisi 'the USS Stout' 14 Temmuz 2009'da Gürcistan'ın Batum limanına ortak bir deniz tatbikatı için demirlemiş ve Amerika, Gürcistan'a karşı desteğini Obama döneminde ilk kez somut olarak gösterebilmiştir.³⁶

³⁰ Barack Obama, "US Policy toward Russia", *Council on Foreign Relations*, 7 Kasım 2008; (http://www.cfr.org/bios/11603/barack_obama.html#20).

³¹ Barack Obama, "Obama's Remarks to the Veterans of Foreign Wars (VFW)", VFW National Convention, Orlando, Florida, 19 Ağustos 2008.

³² "Meeting the Challenges of a Resurgent Russia", *Organizing for America*; (http://www.barackobama.com/issues/foreign_policy/index_campaign.php).

³³ Ariel Cohen, "The Russian-Georgian War: A Challenge for the U.S. and the World", Heritage Foundation, *WebMemo* Sayı: 2017, 11 Ağustos 2008; (<http://www.heritage.org/research/RussiaandEurasia/wm2017.cfm>).

³⁴ Joe Biden, Obama'nın dış politika ekibinden biri olarak Gürcistan'a ilk ziyaretini Gürcistan-Rusya çatışmasının içinde, 17 Ağustos 2008'de, Senatör ve Senato Dış İlişkiler Komitesi başkanı sıfatıyla gerçekleştirmiştir. Bkz.; "Senator Biden Visits Georgia to Assess Needs", US Embassy Georgia, 2008 Embassy Events; (<http://georgia.usembassy.gov/ev-08172008.html>).

³⁵ Interfax, 6 Temmuz 2009.

³⁶ Vladimir Socor, "US Policy Toward Georgia at a Crossroads", *Eurasia Daily Monitor*, Cilt: 6, Sayı: 134, 14 Temmuz 2009; ([http://www.jamestown.org/single/?no_cache=1&tx_ttnews\[tt_news\]=352](http://www.jamestown.org/single/?no_cache=1&tx_ttnews[tt_news]=352)

Ancak, Saakashvili yönetiminin işgal altındaki Gürcistan topraklarının geri alınması ve Gürcistan'dan fiilen ayrılmış bulunan Güney Osetya ve Abhazya bölgelerinin yeniden birliğe kazandırılması için daha somut adımlara ihtiyacı vardır. Hatta bu ayrılıkçı bölgelerde ve Gürcistan içinde Rus askeri varlığı uzadıkça 2008 Savaşı'nın çıkmasında sorumlu ve kusurlu görünen Saakashvili yönetiminin iç politikada da zorlanacağı kesindir. Gürcistan'daki Rus askeri varlığı ve Güney Osetya ve Abhazya'nın Gürcistan'dan fiili olarak ayrılmasına karşı Washington yönetiminin somut ve etkili adımlar içeren politika geliştirememesine karşılık, Obama yönetiminin bu konuda dolaylı olarak attığı başka adımların Gürcistan için negatif sonuçları olabilecektir. Nitekim Obama'nın, Bush'un Rusya ile ilişkilerde Gürcistan'ın işgalini öne sürerek askıya aldığı Nükleer İşbirliği Antlaşması'nın (NPAS) Kongre değerlendirme sürecini, "Gürcistan'daki durumun bu konuda ilerlemeye engel teşkil etmediğini"³⁷ ifade ederek yeniden başlatmasını, yeni yönetimin Gürcistan ile ilişkileri Rusya ile ilişkilere tercih etmeyeceğinin önemli bir göstergesi olarak görmek mümkündür. Sembolik de olsa bu tercih farkının, ABD ile ilişkilerini Rusya'ya karşı olarak tanımlayan ve bu şekilde sürdürmek durumunda olan Gürcistan için çok pozitif bir gelişme olmadığı söylenebilir. Obama yönetiminin önceki yönetimin Gürcistan politikasından ilk sapma olarak değerlendirilebilecek bu kararını dayandırdığı diğer gerekçe bile yeni yönetimin Kafkasya ve Gürcistan'a ilişkin tavrında Rusya ile ilişkilerini daha ön planda tuttuğunu gösterir. Başkan Obama bu kararını, birinci olarak yukarıda belirtildiği gibi Gürcistan'daki durumun Antlaşmanın Kongre'ye yeniden sunulmasına engel teşkil etmediği, ikinci olarak da İran konusunda Rusya-ABD işbirliğinin düzey ve içeriğinin Antlaşmanın Kongre'ye yeniden sunulması ve yürürlüğe konulması yolunda diğer adımların atılması için yeterli olduğu, şeklinde gerekçelendirmiştir.³⁸

Gürcistan'ın NATO Üyeliği ve Obama Yönetimi

Soğuk Savaş sonrası dönemde ABD ve Rusya ilişkilerinde ciddi gerilime neden olan alanlardan biri de NATO'nun Rusya'yı çevreleyecek şekilde eski Varşova Paktı ülkelerini içine alarak Doğuya doğru genişlemesi ve bu genişlemede son olarak konumları itibariyle stratejik önemdeki iki eski Sovyet Cumhuriyetinin (Ukrayna ve Gürcistan), bu çevrelemenin devamı olacak şekilde, ittifaka katılmaları sürecini başlatmasıdır. 2008 Nisan ve Aralık aylarında yapılan NATO Zirvelerinden sonra adeta bir şekilde dondurulan Ukrayna ve Gürcistan'ın NATO ittifakına katılım sürecinde Rusya'nın itirazlarına rağmen ilerleme kaydedilip kaydedilemeyeceği Obama yönetimi için kapsamlı ve ciddi bir başka dış politika sorunu olarak bulunmaktadır.

4 Nisan 1949 tarihinde kurulan Kuzey Atlantik Anlaşması Örgütü (NATO), ABD Başkanı Truman'ın 1947'den itibaren Sovyetler Birliği'ne karşı başlattığı

60).

³⁷ Barack Obama, "Message from the President Regarding a Peaceful Nuclear Agreement with Russia", the White House, 10 Mayıs 2010; (<http://www.whitehouse.gov/the-press-office/message-president-regarding-a-peaceful-nuclear-agreement-with-russia>).

³⁸ A.g.e.

'çevreleme politikasının' en önemli halkası olarak ortaya çıkmıştır. Daha başlan-
gıçta Sovyet tehdidine karşı bir Avrupa-Atlantik savunma ittifakı olmasının öte-
sinde, Sovyetler'i çevreleme politikasının bir ürünü olarak doğan bu örgütün³⁹
Varşova Paktı'nın ve Sovyetler Birliği'nin resmen dağılmasından sonra da varlığını
devam ettirerek sonraki yıllarda eski komünist ülkeleri üyeliğe kabul etmesi eski
Sovyet coğrafyasını doğal etki alanı hatta Kafkasları arka bahçesi olarak gören
Rusya'yı Yeltsin döneminden itibaren rahatsız etmeye başlamıştır. Ancak Yeltsin
ve Clinton yönetimleri arasındaki yoğun diplomasi sonucu Rusya'nın itirazları kı-
rılarak NATO 1999'da Çek Cumhuriyeti, Polonya ve Macaristan'ı üyeliğe kabul
etmiştir.⁴⁰ Bu genişlemede ABD ve Rusya arasındaki diplomasi ikna edici sonuç-
lar doğurmuşsa da daha sonra 2004'te Bulgaristan, Estonya, Litvanya, Letonya,
Romanya, Slovakya ve Slovenya'nın son olarak da 1 Nisan 2009'da Arnavutluk
(1955-1968 arası Varşova Paktı üyesiydi) ve Hırvatistan'ın ittifaka katılmaları
Rusya'nın muhalefetine rağmen gerçekleştirilmiş ve bu genişlemelerle Doğu Av-
rupa ve Balkanlar'da siyasi ve askeri güç dengesi Rusya aleyhine bozulmuştur.⁴¹
Yine Putin döneminde NATO Makedonya Cumhuriyeti, Ukrayna ve Gürcistan ile
de doğrudan üyelik görüşmelerini başlatmış ancak Rusya'nın özellikle Ukrayna ve
Gürcistan'ın üyeliği konusunda daha önceki genişlemelerde göstermediği ölçüde
bir muhalefetiyle karşılaşmıştır. 2008 Bükreş zirvesinde Rusya'nın itirazları özel-
likle Almanya ve Fransa tarafından dikkate alınarak bu ülkelere üyelik için tam bir
tarih verilmemiş olsa bile gelecekte üye olacakları sözü verilerek Ukrayna ve Gür-
cistan'ın üyeliği için Bush dönemi sona ermeden daha ileri bir aşamaya geçil-
miştir.

Rusya başından beri NATO'nun doğuya doğru genişlemesinden rahatsızlığını
belirtmiş,⁴² özellikle Gürcistan ile Ukrayna'nın üyelik süreçleri ile yapılmak istene-
nin Soğuk Savaş yıllarından beri Batı tarafından izlenen Rusya'yı yeniden çevre-
leme (neo-containment) ve yalnızlaştırma politikasının bir devamı olarak gördü-
ğünü ve genişlemenin açıkça kabul edilemez olduğunu ilan edilmiştir.⁴³ Fransa ve
Almanya'nın Rusya'yı yatıştırıcı yaklaşımlarıyla bu ülkelerin üyelik sürecini ta-
mamlayacak olan 'üyelik eylem planı'nın (Membership Action Plan-MAP) hem
2008 Nisan Bükreş zirvesinde hem de aynı yılın Aralık ayında yapılan NATO ba-
kanlar toplantısında kabul edilmemiştir. Ancak Gürcistan ve Ukrayna'nın üyeliği
şimdilik ertelenerek Avrupa'da ısınan siyasal atmosfer soğutulmuş olsa da, konu
başlı başına ABD ve Rusya arasında bir kriz alanı olarak varlığını sürdürmekte-
dir.⁴⁴

³⁹ Oral Sander, *Siyasi Tarih: 1918-1990*, (Ankara: İmge Kitabevi, 1993), s. 228 ve 413.

⁴⁰ John Young & John Kent, *International Relations since 1945: A Global History*, s.646.

⁴¹ Ahmet Öztürk, "Rusya-Gürcistan Krizi: Yerel Bir Çatışma, Küresel Yansımalar", s. 16.

⁴² "Medvedev Warns on NATO Expansion", *BBC News*, 25 Mart 2008; (<http://news.bbc.co.uk/2/hi/europe/7312045.stm>).

⁴³ "Medvedev Warns Georgia and Ukraine against Joining NATO", *Russia Today*, 6 Haziran 2008; (http://www.russiatoday.ru/Top_News/2008-06-06/Medvedev_warns_Georgia_and_Ukraine_against_joining_NATO.html); "Russia Warns against Georgia, Ukraine Joining NATO", *Forbes*, 6 Temmuz 2007; (<http://www.forbes.com/feeds/afx/2007/07/06/afx3888551.html>).

⁴⁴ Rusya Gürcistan ve Ukrayna'nın NATO üyeliğini içeren ileri bir NATO genişlemesine muhalefetini, en son geçtiğimiz Şubat ayı başında açıklanan son Rus Askeri Doktrinine de koymuştur. Roger McDermott, "New Russian Military Doctrine Opposes NATO Enlargement", *Eurasia Daily Monitor*, 9 Şubat 2010; (http://www.jamestown.org/single/?no_cache=1&tx_ttnews%5Btt_news%5D=360

Bush yönetimindeki ABD ile Avrupa arasında ciddi görüş ayrılığı ve bölünmeye neden olan bu konuda Obama yönetiminin şimdiye kadar attığı adımların Gürcistan ve Ukrayna'yı tatmin etmekten uzak kaldığını söylenebilir. Obama yönetiminin şimdiye kadarki tutumu, Rusya ile ilişkilerin 'yeniden başlatılması' politikası çerçevesinde, daha çok Avrupa ülkeleriyle uyuşma içerisinde seyretmektedir ve bundan bu ülkelerin NATO üyeliği hevesleri ciddi bir darbe almış durumdadır. Hatta Obama yönetimi bu tutumuyla, bu ülkelerin NATO üyeliği konusunda da üstü kapalı bir 'reset' politikası izlediği ya da bazı çevrelerce öteden beri dile getirilen bir B planını⁴⁵ devreye soktuğu şeklinde yorumlanmaktadır. Benzer şekilde Avrupa içinde de beliren bir 'Ukrayna Yorgunluğu'nun belirtileri görülmektedir.⁴⁶

Bu politikaların Gürcistan ve Ukrayna için ciddi dış ve iç politik sonuçları olacaktır. Ukrayna'da bu yılın başlarında yapılan seçimleri Rusya yanlısı ve NATO karşıtı cephenin kazanmasında, bu ülkeye verilen NATO üyeliği sözünün tutulmaması dolayısıyla Ukraynalılar arasında ortaya çıkan karşı bir 'NATO Yorgunluğu'nun ve NATO'ya üyelik konusunda uzayan ve belirsizleşen sürecin NATO'ya üyeliği destekleyen siyasi grupları iç politikada zayıf düşürmesinin etkisi yadsınmamalıdır.⁴⁷ Benzer bir sonucun Gürcistan için de ortaya çıkması ihtimal dahilindedir. Çünkü Obama yönetiminin Gürcistan'ın NATO üyeliği heveslerine şimdiye kadar verebildiği karşılık olumsuz niteliktedir. Bu açıdan Obama yönetimi, Aralık 2008'de Gürcistan ve Ukrayna'nın henüz üyelik için hazır olmadıkları kararı alınan Bush dönemindeki son NATO zirvesi olan NATO Bakanlar Zirvesi'nin ötesine geçememiştir.⁴⁸

Obama döneminde ABD-Gürcistan ilişkilerinin NATO'yu bir ölçüde ilgilendiren bir başka boyutu da, Gürcistan'ın Afganistan'daki ABD ve NATO operasyonlarına yaptığı askeri katkıdır. Gürcistan NATO'nun Afganistan'daki misyonuna katkıda bulunmak üzere sadece asker göndermemiş, aynı zamanda topraklarının Afganistan'a asker ve malzeme sevki için kullanılabilirliğini ifade etmiştir.⁴⁹ Kırgızistan Parlamentosu'nun Manas'taki Amerikan Hava Üssünü ABD ve NATO'nun kullanımına kapatması kararının⁵⁰ hemen sonrasında rastlayan bu adım, özellikle

23).

⁴⁵ Steven Pifer, "Ukraine, Georgia and MAP – Time for Plan B", The Brookings Institution, 29 Ekim 2008; (http://www.brookings.edu/opinions/2008/1029_nato_pifer.aspx).

⁴⁶ Jacob Hedenskog, "The Ukrainian Presidential Elections – All Oranges Sold Out", FOI-Swedish Defence Research Agency, RUF S Briefing, Sayı: 2, Ocak 2010; (<http://www.foi.se/upload/RUF S/RUF S%20briefing%20no%202%20January%202010%20-%20Election%20in%20Ukraine.pdf>).

⁴⁷ Bkz.; "Ukraine's Parliament Votes to Abandon NATO Ambitions", BBC News Online, 3 Haziran 2010; (<http://news.bbc.co.uk/2/hi/europe/10229626.stm>); "Ukraine's Political Cat-Fight Leaves Voters Cold", BBC News Online, 2 Aralık 2009; (<http://news.bbc.co.uk/2/hi/8391317.stm>).

⁴⁸ Alexander Jackson, "The Obama Administration's Emerging Caucasus Policy", *Caucasian Review of International Affairs*, Sayı: 31, 27 Nisan 2009.

⁴⁹ "Georgia Offers NATO Transit to Afghanistan", Centre for Research on Globalization (Global Research), 21 Şubat 2009; (<http://www.globalresearch.ca/index.php?context=va&aid=12395>).

⁵⁰ 2009 yılı Ocak ayında Kırgızistan Cumhurbaşkanı Bakiyev, Moskova'da Rusya Cumhurbaşkanı Dimitri Medvedev ile yaptığı bir toplantı sonrasında ABD'nin Manas'taki hava üssünün kapatılacağını açıklamıştır. Bkz.; Ariel Cohen, "US-Russian Relations after Manas: Do Not Push the Reset Button Yet", Heritage Foundation *WebMemo*, Sayı: 2286, 10 Şubat 2009;

Gürcistan'ın 2008'de Rusya ile savaş sırasında ABD ve Batı'dan doğrudan yardım alamamasına örtülü bir tepki olarak Irak'taki birliklerini geri çekme kararı ile birlikte düşünüldüğünde oldukça anlamlıdır. Nihai olarak Gürcistan, 2009 yılı ortasından itibaren Afganistan'a 1000'e yakın asker göndermiş⁵¹ ve bu katkısıyla ABD Dış İşleri Bakanı Hillary Clinton'un ifadesiyle, Afganistan'daki uluslararası güce katkı yapan ülkeler arasında nüfusuna göre en yüksek oranda asker bulunduran ülke durumuna gelmiştir.⁵² Ancak, Gürcistan'ın kapasitesini zorlayarak yaptığı bu katkıya karşılık Rusya ile sorunlarında, Obama yönetiminden iyi niyet mesajlarının ötesinde daha somut bir yardım alıp alamayacağı konusunda hem Gürcistan kamuoyunda hem de bağımsız analistler arasında bir uzlaşma yoktur.⁵³

Doğu-Batı Enerji Koridorunda Gürcistan: Nabucco Projesi ve Obama Yönetimi

1990'ların ortalarından beri Avrupa ve ABD için enerji güvenliği bakımından önem arz eden Doğu-Batı petrol ve doğal gaz boru hatlarının güzergâhı üzerinde bulunan ülkelerden biri olarak Gürcistan'ın daha önceki Amerikan yönetimlerinden Bakü-Tiflis-Ceyhan petrol boru hattının yapımı sırasında gördüğü ilgiyi, Obama döneminde Nabucco doğal gaz boru hattı projesinin seyrine göre görüp görmediği ya da önümüzdeki yıllarda bu konuda yeni Amerikan yönetiminin politikasının ne olacağı, Obama yönetiminin Gürcistan politikası bağlamında bahsedilmesi gereken önemli konulardan biridir. Özellikle, Nabucco projesinin geleceği, bu projenin planlanması ve başarılı bir şekilde hayata geçirilip geçirilemeyeceği Obama döneminde büyük ölçüde şekillenecektir.

Amerikalı petrol yatırımcısı John D. Rockefeller tarafından, ilk kez, 1860'larda ABD'nin doğu eyaletlerinde petrol alanında arama, yatırım ve para kazanma hırs ve arzusuna işaret edilerek kullanılan 'Büyük Oyun' (the Great Game)⁵⁴ kavramı 1990'lardan itibaren 'Avrasya'da yeni büyük oyun' olarak yeniden ifade edilmeye başlanmıştır.⁵⁵ Bu yeni oyunda, enerji yatırımları ve enerji ulaşım projeleri 1990'ların başından itibaren, yeni bağımsız olan Kafkasya ve Orta Asya cumhuriyetlerinin komünizm sonrası dönemde Batı ekonomik sistemiyle bütünleşme-

(<http://www.heritage.org/Research/RussiaandEurasia/wm2286.cfm>). ABD ve NATO tarafından Afganistan'daki operasyonlara askerî personel ve malzeme sevkiyatı için en kestirme ve pratik aktarma merkezi olarak kullanılan bu üssün kapatılması için bir ay sonra da Kırgız Parlamentosu'nda ezici bir çoğunlukla karar çıkmıştır. Bkz.; "Kyrgyz MPs Vote to Shut US Base", *BBC News Online*, 19 Şubat 2009; (<http://news.bbc.co.uk/2/hi/asia-pacific/7898690.stm>). Ancak, Manas Üssü'nün ABD ve NATO tarafından kullanımı, daha sonra iki hükümetin üzerinde anlaştığı şartlarda, uzatılmıştır.

⁵¹ "Georgia to Send 500 Troops to Afghanistan in 20102", *Reuters*, 23 Haziran 2009; (<http://in.reuters.com/article/idINIndia-40547920090623>); *RIA Novosti*, "NATO Welcomes Georgia's Decision to Send 750 Troops to Afghanistan", 7 Mayıs 2009; (<http://en.rian.ru/world/20100507/158908076.html>).

⁵² Mikheil Saakashvili, "Why Georgia Sends Troops to Afghanistan", *The Telegraph*, 14 Aralık 2009; (<http://www.telegraph.co.uk/news/worldnews/europe/georgia/6809222/Why-Georgia-sends-troops-to-Afghanistan.html>).

⁵³ Brian Whitmore, "Will Georgia's Afghan 'Surge' Pay Off?", *Radio Free Europe Radio Liberty*, 10 Aralık 2009; (http://www.rferl.org/content/Will_Georgias_Afghan_Surge_Pay_Off/1900458.html).

⁵⁴ Daniel Yergin, *The Prize: The Epic Quest for Oil, Money and Power*, (New York: Free Press, 1992), s. 37.

⁵⁵ Emmanuel Karagiannis, *Energy and Security in the Caucasus*, (Londra: RoutledgeCurzon, 2002), s. 2.

sinde stratejik olarak önemli görülmektedir. Bu oyunun ham petrolle ilgili bölümünde hem Clinton hem de Bush yönetimlerinin Avrasya enerji sorunlarına ve projelerine verdikleri önem 2000'lerin başında hem Batılı yatırımcılar hem de ABD'nin bölgede eski ve yeni müttefikleri için belli bir başarıyı kaydedebilmiştir. Ancak oyunun ikinci perdesi şimdi doğal gaz alanında oynanmaktadır. Obama yönetiminin bu aşamadaki etkinliği ya da yaklaşımı, Gürcistan gibi Soğuk Savaş sonrası dönemde Batılı ekonomik ve siyasal modelleri benimseyen ülkeler için, önceki Amerikan yönetimlerinin birinci aşamadaki rolleri kadar önemli ve belirleyici olacaktır. Daha özelden belirtmek gerekirse, Gürcistan'ı da içine alan Nabucco projesinin gerçekleşmesi en az Bakü-Ceyhan ham petrol boru hattının gerçekleşmesi kadar önemlidir.

ABD'nin Avrasya enerji sorunlarındaki temel politikası, kendi ulusal enerji politikasının dayandığı enerji arz kaynaklarının çeşitlendirilmesi ihtiyacı çerçevesinde Avrasya ve Hazar enerji kaynaklarının Batıya aktarılmasının garantiye alınması amacına dayanır. Bunun dışında, Amerikan dış politikasının bölgeye ilişkin amaç ve stratejileri bağlamında Orta Asya ve Kafkaslardaki ülkelerin enerji alanındaki imkanlarının bu ülkelerin, siyasal ve ekonomik olarak Batı'yla bütünleşmelerini de sağlamaya yönelik olarak, ekonomik refah, siyasal bağımsızlık ve istikrarının geliştirilmesi ve desteklenmesi tezine dayandırılmıştır.⁵⁶ Bunun da ötesinde Richard Morningstar'ın ifadesiyle, Avrasya enerji kaynakları ve boru hatları sorunu ABD'nin ulusal ve stratejik çıkarlarının bir parçası olarak nitelendirilmektedir.⁵⁷ Bunun için de bu ülkelerin ve enerji kaynaklarının ABD'ye Avrasya'da rakip güç olan Rusya'nın etkisinden mümkün olduğunca uzaklaştırılmaları gerekmiştir.⁵⁸

ABD'nin bu politikalarına karşı Rusya'nın Hazar enerji kaynakları ve Trans-Kafkasya enerji boru hatlarına ilişkin olarak yaklaşımı zamanla farklılıklar arz etmiştir.⁵⁹ Bu alanda, biri Başbakan Viktor Chernomirdin'in yürüttüğü ve bölgedeki Batılı yatırımcılarla işbirliğini kabul eden yaklaşım ile buna karşılık Rus Parlamentosu'nda Uluslararası ve Dış Ekonomik İlişkiler Komisyonu Başkanı Yevgeniy Ambartsumov tarafından dile getirilen⁶⁰ ve daha tek yanlı ve sert politikaları içeren yaklaşım, 'Monroveski Doktrini',⁶¹ 1990'lardaki Rus politikasının çeşitliliğine delil olarak gösterilir.⁶² Bu yaklaşım farklılıkları Putin'le birlikte ortadan kalkarak Moskova tarafında daha milliyetçi, radikal hatta saldırgan bir politika ortaya çıkmıştır. Böylece 2000'li yılların başından itibaren Gürcistan da dahil olmak üzere

⁵⁶ Richard L. Morningstar, "Remarks on the Importance of Caspian Oil and Gas Pipelines", 17th Congress of the World Energy Council, Houston, Texas, 15 Eylül 1998.

⁵⁷ A.g.e.

⁵⁸ Ahmet Öztürk, "Rusya-Gürcistan Krizi: Yerel Bir Çatışma, Küresel Yansımalar", s. 14.

⁵⁹ Lena Johnson, *Russia and Central Asia: a Web of Relations, Central Asian and Caucasian Prospects*, (CACCP) Papers, (London: the Royal Institute of International Affairs, 1998), s. 60.

⁶⁰ Karen Dawisha & Bruce Parrott, *Russia and the New States of Eurasia: the Politics of Upheaval*, (Cambridge: Cambridge University Press, 1994), s. 229.

⁶¹ Buna Rusya'nın 'Monroe Doktrini' de denmektedir. Bkz.; David Sinker, "The Management of a Transboundary Energy Resource", Bülent Gökay (Der.) *The Politics of Caspian Oil*, (New York: Palgrave, 2001), s. 54.

⁶² Rosemarie Forsythe, *The Politics of Oil in the Caucasus: Prospects for Oil Exploitation and Export in the Caspian Basin*, Adelphi Paper, Sayı: 300, (Oxford: University Oxford Press, 1996), ss. 15-16.

Rusya'nın bölge ülkeleri ile enerji alanındaki ilişkilerini bu yeni politik yaklaşım belirlemiştir.⁶³

Görüldüğü gibi ABD'nin Obama öncesi uyguladığı politikalar Rusya'nın bölgeye ilişkin dış ve enerji politikalarıyla taban tabana çatışır durumdadır ve bu durum Soğuk Savaş sonrası bölgenin içinden geçtiği en karmaşık ekonomik ve politik sorunu ortaya çıkarmıştır. Bir başka deyişle, hidrokarbon enerji kaynakları alanında dünyanın en büyük tüketicisi ve ithalatçısı ABD ile en büyük ikinci üretici ve ihracatçısı olan Rusya arasında küresel düzeyde var olan rekabet, enerji alanında ilginç ve karmaşık bir boyut kazanarak Orta Asya, Hazar Havzası ve Kafkaslar için önemli siyasal ve stratejik bir sorun haline gelmiştir.⁶⁴

Gürcistan'ın enerji sorunları içinde ABD ile Rusya arasında 1990'larda daha dengeli bir politika izlediğini söylemek mümkün olsa da, özellikle Rusya ile bu alandaki ayrışmanın Bakü-Ceyhan boru hattının yapımına karar verilmesiyle başladığını görmekteyiz. Gürcistan cephesinde Bakü-Ceyhan hattı başta olma üzere Gürcistan üzerinden geçecek Doğu-Batı boru hatlarının önemi, Batı'nın siyasal ve ticari kurumlarıyla ilişki ve bağların artırılarak Moskova'nın Tiflis üzerindeki baskılarının azaltılması ve böylece ülkenin siyasal gelişmesini, bağımsızlığını ve egemenliğini pekiştirmesi şeklinde özetlenebilir.⁶⁵ Hatta konu hem eski Cumhurbaşkanı Shevardnadze hem de şimdiki Cumhurbaşkanı Saakashvili tarafından Gürcistan'ın ulusal güvenliği ile doğrudan ilişkilendirilmiştir.⁶⁶ Ancak bu politikalar, 2000'li yıllardan itibaren özellikle 2003'teki 'Gül Devrimi' ve Saakashvili'nin iktidara gelmesinden sonra Tiflis-Moskova ilişkilerde gerilimin artmasıyla Moskova'nın Tiflis üzerindeki baskılarının da yoğunlaşması sonucunu vermiştir. Daha önce de bahsedildiği gibi 2008 yılında iki ülke arasında sıcak çatışmaya dönüşen gerginlik Gürcistan'ın yenilgisi ile sonuçlanmıştır. Böyle bir gerilimli atmosferde Gürcistan'ın yeni enerji projelerinde oynayabileceği rol zor ve sınırlı olacak görünmektedir. Özellikle 2008 Savaşı esnasında Rusya'nın Gürcistan, Azerbaycan, Türkiye ve Batı için önemli bir kazanım ve prestij kaynağı olan Bakü-Tiflis-Ceyhan boru hattının Gürcistan bölümünü bombalayacağı söylentileri önümüzdeki projelerin planlaması ve inşa edilmesi konusunda Obama Yönetimini, Güney Osetya sorunu ve Rus-Gürcistan çatışmasının henüz bitmediği bir ortam ve coğrafyada ciddi bir sorunla karşı karşıya bırakmış durumdadır.

Bu bağlamda Rusya'nın bölgedeki askeri ve stratejik kapasitesine Gürcistan Savaşı sonucunda ele geçirdiği kazanımlarını da eklersek, sorun Nabucco gibi yeni projeler açısından eskisinden daha ciddi bir durumu yansıtmaktadır. Örneğin savaştan hemen sonra Rusya, Abhazya'da üç ve Güney Osetya'da da iki as-

⁶³ Ahmet Öztürk, "Rusya-Gürcistan Krizi: Yerel Bir Çatışma, Küresel Yansımalar", s. 13.

⁶⁴ A.g.e., s. 14.

⁶⁵ Edward Shevardnadze, *Pravda*, 23 Eylül 2002.

⁶⁶ *Pravda*, 23 Eylül 2002. Saakashvili, BTC boru hattının açılış seremonisinde projenin gerçekleşmesini Gürcistan ve Azerbaycan'ın bölgede jeopolitik bir zaferi olarak gördüğünü söylemiştir. Bkz.; Gulnara Ismailova, "Baku-Tbilisi-Ceyhan Oil Pipeline is Put into Operation", *Central Asia and Caucasus Institute*, John Hopkins University, 1 Haziran 2005; (<http://www.cacianalyst.org/?q=node/3073>).

keri üs⁶⁷ inşa edeceğini açıklamıştır.⁶⁸ Bütün bu planlar açıkça, Rusya'nın Güney Kafkaslardaki askeri kapasitesini artırmaya ve bölgeyi tamamen kontrol etmesine olanak verecek şekilde yapılmaktadır. Güney Osetya ve Abhazya'nın Gürcistan ve Kafkaslardaki konumuna dikkat edildiğinde bu askeri üslerin sadece Gürcistan'ı değil aynı zamanda Doğu-Batı enerji ulaşım koridorunu, mevcut Bakü-Ceyhan ve inşa edilmesi düşünülen Nabucco boru hatlarını da açıkça tehdit edeceği kolayca görülebilir.⁶⁹

Obama yönetiminin, Clinton döneminde Avrasya'daki enerji diplomasisini yürüten Richard Morningstar'ı özel bir görevle Avrasya enerji politikaları konusunda Dış İşleri Bakanı Hillary Clinton'a danışman olarak atamaktan daha farklı ve daha somut bir politika gerçekleştirmediği görülmektedir. Ancak, Avrasya enerji sorunları önümüzdeki kısa dönemde Obama yönetiminin Gürcistan'a ilişkin politikalarını belirli ölçüde etkileyebilecek bir alanı ifade etmektedir.

Obama Yönetimi ve Gürcistan İç Gelişmeleri

Gürcistan tarih içinde her zaman küçük ve zayıf bir ülke olması, birçok etnik ve dini grubu barındırması ve coğrafi konumu nedenleriyle dış müdahale ve etkilere açık olmuştur. Bu durum Soğuk Savaş sonrası dönemde de devam etmektedir. Son yıllarda yukarıda incelenen üç uluslararası soruna bağlı olarak artan bir şekilde dış müdahale ve etkilere açık hale gelen ve 2003 Kasım ayındaki 'Gül Devrimi'nden bu yana uluslararası toplumun ayrı bir dikkatini çeken Gürcistan'daki iç gelişmeler, özellikle 2008 yılındaki Cumhurbaşkanlığı seçimlerinden beri, Rusya ile girilen ve kaybedilen savaşın sonuçlarının da etkisiyle, her geçen gün ısınmaktadır. Bu durum Gürcistan'daki Saakashvili iktidarını zayıflatmakta ve geleceğini de belirsizleştirmektedir.⁷⁰ Saakashvili'nin son Cumhurbaşkanlığı seçimlerinden önceki iç ve dış gelişmelere karşı performansı, sadece 4 yıl önce yapılmış olan bir önceki seçimlerde sahip olduğu yüzde 96'lık seçmen desteğinin neredeyse yarısını kaybetmesine yol açmıştır. 2008 Cumhurbaşkanlığı seçimlerinden aylar sonra yaşanan Güney Osetya krizinin ABD ve NATO'nun içine çekildiği uluslararası bir sorun haline dönüşmesindeki rolü nedeniyle Saakashvili yö-

⁶⁷ Bu üsler; Ochamchira'da bir deniz üssü; Gudauta yakınlarında Bombora hava üssü ve Kodori Kanyonunda bir Özel Kuvvetler dağı üssü olmak üzere Abhazya'da üç, Java ve başkent Şinvali'de birer olmak üzere Güney Osetya'da iki askeri üs olarak bildirilmektedir. Bkz.; Ariel Cohen, "Swords and Shields: Russia's Abkhaz Base Plan", *Georgian Daily*, 4 Şubat 2009; (http://georgiandaily.com/index.php?option=com_content&task=view&id=9737&Itemid=67); Ariel Cohen, "Russia Regains Key Air Base to Project Power in Caucasus", *United Press International*, 5 Şubat 2009; (http://georgiandaily.com/index.php?option=com_content&task=view&id=9780&Itemid=69).

⁶⁸ U.S. State Department, "Russian Bases in Georgia", 6 Şubat 2009; (<http://www.state.gov/r/pa/prs/ps/2009/02/116247.htm>).

⁶⁹ Svante E. Cornell, "Pipeline Power: The War in Georgia and the Future of the Caucasian Energy Corridor", *Georgetown Journal of International Affairs*, Cilt: 10, Sayı: 1, Kış-Bahar 2009; (<http://www.isdp.eu/files/publications/scornell/GJIA-2009.pdf>).

⁷⁰ 'Gül Devrimi'nden hemen sonra 2004'te yapılan Cumhurbaşkanlığı seçimlerini % 96 gibi ezici bir farkla kazanarak başta ABD olmak üzere Batı'nın da desteğiyle çok güçlü bir şekilde iktidara gelen Saakashvili, 2008 yılında meydana gelen olaylar nedeniyle Cumhurbaşkanlığı seçimlerini öne almıştır. Ancak 2008 yılı Mart ayında yapılan erken seçimde büyük bir oy kaybı yaşamış, seçmenlerin ancak % 54'ünden destek bulabilmiştir.

netiminin geleceği dışta da artan bir şekilde sorgulanır olmuştur. Bu durum, Saakashvili ve partisinin geçtiğimiz Mayıs ayı sonunda yapılan yerel seçimlerden zaferle çıkmış olmasına rağmen (dışarıdaki itibarı bakımından) devam etmektedir.⁷¹

Böyle bir ortamda Obama yönetiminin Gürcistan'da Saakashvili yönetimini güçlendirecek politik bir yaklaşım ya da strateji geliştirmesi zordur. Bu nedenle Saakashvili yönetimi Bush yönetiminden gördüğü destek ve ilgiyi yeni yönetimden henüz görememiştir. Bunda, hem Obama yönetiminin dikkatini diğer uluslararası sorunlara vermesi ve özellikle de Rusya'yı bölgede daha fazla rahatsız etmeme kaygısı, hem de içerideki demokrasi ve insan hakları ihlalleri ve Rusya ile çatışmaya girmesi nedeniyle artan eleştirilere muhatap olan Saakashvili yönetiminin Washington nezdinde uğradığı itibar kaybının önemli rolü olduğu ifade edilmektedir.⁷² Obama yönetimi, ikinci adam düzeyinde Tiflis'e 2008 Ağustos Savaşı'nın yıldönümü öncesinde resmi bir ziyaret yapmış olsa bile,⁷³ bu ziyarette Amerikan yönetimi Gürcistan'ın karşı karşıya olduğu iç ve dış sorunlara ilişkin temennilerden öteye geçebilen somut adımlar atamamıştır. Bir de bu ziyarette Joe Biden⁷⁴ Gürcistan muhalefeti ile de görüşerek Gürcistan'da Saakashvili'ye muhalif olan siyasi lider ve kurumlarla da temas kurmaya önem vermiştir. Hatta şimdiye kadar Başkan Obama'nın Saakashvili ile resmi bir temasta bulunmaması bazı basın ve medya kuruluşları tarafından Saakashvili'nin Washington'daki güvenilirliğinin sorgulandığı şeklinde yorumlanmaktadır. Bu arada Nisan 2010'da Washington'da yapılan Uluslararası Nükleer Güvenlik Zirvesi öncesinde Obama ile Saakashvili arasında yapılması planlanan resmi görüşmeye ilişkin bir çok spekülasyon yapılmıştır.⁷⁵ Zirveden bir hafta önce iki lider arasında bir telefon görüşmesinin yapılması, Obama'nın Saakashvili ile yüzyüze değil telefonda görüşmeyi tercih ettiği şeklinde yorumlanmış, sonra zirvede iki devlet başkanının resmi bir görüşme yerine ayaküstü ve informal olarak görüşmesi bu konudaki soru işaretlerini tam olarak giderememiştir.⁷⁶

⁷¹ 30 Mayıs 2010 yerel seçimlerinde Saakashvili ve partisinin % 60'ın üzerinde bir oy alması iktidar partisinin başarısından çok karşısındaki Gürcü muhalefetin dağınıklığıyla açıklanabilir. Bkz.; "Georgia: Saakashvili's Party Headed for Comfortable Election Win", *EurasiaNet*, 31 Mayıs 2010; (<http://www.unhcr.org/refworld/docid/4c15f7da23.html>).

⁷² Brian Whitmore, "Will Georgia's Afghan 'Surge' Pay Off?", *Radio Free Europe Radio Liberty*, 10 Aralık 2009; (http://www.rferl.org/content/Will_Georgias_Afghan_Surge_Pay_Off/1900458.html).

⁷³ Obama'nın dış politika danışmanlarından biri olan Joe Biden Gürcistan'a 22-23 Temmuz 2009 tarihinde bir ziyaret gerçekleştirmiş ve kimilerine göre bu ziyaret Saakashvili ve yönetimi için yaşamsal önemde olmuştur. Bkz.; Ellen Barry, "Georgia's Leader Escapes Damage in Biden Visit", *New York Times*, 26 Temmuz 2009; (<http://www.nytimes.com/2009/07/27/world/europe/27georgia.html>).

⁷⁴ Söz konusu ziyarette Biden, son bir yılda Tiflis'e ikinci kez gelmiştir. 17 Ağustos 2008'deki ilk ziyaretini bazı kaynaklara göre Başkan aday Obama'nın isteği üzerine ve ABD Savunma ve Dışişleri bakanlıklarının ziyaretin ertelenmesi uyarılarına rağmen gerçekleştirmiştir. Bkz.; "Biden in Tbilisi", *Weekly Standard Online*, 15 Ağustos 2008; (http://www.weeklystandard.com/weblogs/TWSP/2008/08/biden_to_tbilisi.asp).

⁷⁵ Georgia Times, "Saakashvili won't Meet with Obama in Washington", 12 Nisan 2010; (<http://www.georgiatimes.info/en/articles/33850.html>).

⁷⁶ "Mikhail Saakashvili: Direct Talks with Barack Obama is just a Matter of Time", *Today.AZ*, 16 Nisan 2010; (<http://www.today.az/news/regions/66213.html>).

Bu konuda kısaca denilebilir ki Obama, Cumhurbaşkanı Saakashvili'ye karşı Bush yönetimininkine göre daha mesafeli durarak açıktan ve bağlayıcı destek vermekten kaçınmaktadır. Belki de, Jackson'ın da ifade ettiği gibi "Obama yönetimi 'Tiflis'te Saakashvili'nin yerine Rusya'ya karşı daha sakin ve makul' yaklaşabilen birinin geçmesini"⁷⁷ yönetiminin bölgedeki politikalarını rahatça yürütebilmesi bakımından tercih edebilir.

SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

NATO'nun Doğu Avrupa'dan sonra Kafkaslara hatta Afganistan'a kadar uzanması, eski Sovyet Cumhuriyetlerindeki Batı yanlısı devrimler ve Avrasya'daki doğu-batı enerji boru hatları üzerindeki anlaşmazlıklar, ABD ve Rusya arasında Soğuk Savaş tarzı politikaları bugüne kadar devam ettirmiştir. Bütün bu sorunların içinde yer alan bir ülke olarak Gürcistan'ın Ağustos 2008'de Rusya tarafından işgali, Rusya ve ABD arasında Soğuk Savaş'tan sonraki en büyük bunalımı doğurmuştur. Bu krizin, Rusya-ABD ilişkilerini 1986'da Reykjavik'deki Reagan-Gorbaçov zirvesinden bu yana en düşük düzeye indirdiği ifade edilmektedir.⁷⁸ Başkan Obama'nın şimdiye kadar soruna yaklaşımı ve Gürcistan politikası, Bush yönetiminin yaklaşımından kısmen farklıdır ve Güney Osetya krizi, NATO'nun genişlemesi, Avrasya Enerji sorunları ve Gürcistan iç politikası alanlarında belirgin bir kırılmayı yansıtmaktadır. Gürcistan ve Avrasya'daki stratejik manevra ve siyasi imkânlarının kısıtlı olduğunun farkında olan Obama yönetiminin temkinli yaklaşımının önümüzdeki dönemde de süreceği söylenebilir.

Obama'nın Avrasya'daki politikalarında Rusya ile ilişkilere verdiği önem açıktır. Bu nedenle ABD-Rusya ilişkileri her dönemde olduğu gibi yeni yönetimin Avrasya ve Gürcistan politikalarını yakından etkileyecektir. Bu konudaki temel sorun, Obama'nın en başta ifade ettiği şekilde, Rusya ile ilişkilerin bütün ve kapsamlı bir şekilde yeniden değerlendirmesinin yapıp yapılmadığıdır. Obama yönetimi, Rusya ile ilişkileri yeniden başlatma konusunda ve Avrasya'daki sorunlara karşı tutumunda, elindeki bütün kartları gereksiz bir acelecilik ve dikkatsizce kullanmakla suçlanmaktadır.⁷⁹ Rusya ile ilişkilerin gözden geçirilmesi ve yeniden başlatılması önemlidir, ancak çok kapsamlı bir değerlendirme ve analizden yoksun aceleci bir Avrasya politikası, bölgedeki ülkelerin egemenliklerini riske atarak Rusya'nın bölgede elde ettiği kazanımların kabulü ile sonuçlanabilir. Bir başka deyişle, daha da kötüsü, Obama yönetiminin bu konudaki tavrı, Moskova'nın Abhazya ve Güney Osetya'ya kurmayı planladığı üsler de dahil olmak üzere 2008'de Gürcistan'da elde ettiği kazanımlarını kalıcı kılarak, Rusya'nın Avrupa'nın jeopolitik haritasını değiştirmesi sonucunu bile doğurabilir.⁸⁰

⁷⁷ Alexander Jackson, "The Obama Administration's Emerging Caucasus Policy", *Caucasian Review of International Affairs*, Sayı: 31, 27 Nisan 2009.

⁷⁸ Anders Aslund & Andrew Kuchins, "Pressing the 'Reset Button' on the US-Russia Relations, *Policy Brief*, Sayı: 09-6, Centre for Strategic and International Studies-Peterson Institute for International Economics, Washington DC, Mart 2009, s. 1.

⁷⁹ Ariel Cohen, "How the Obama Administration Should Engage Russia", *Testimony before Senate Foreign Relations Committee Hearing on "Prospects for Engagement with Russia"*, Washington DC, 19 Mart 2009.

⁸⁰ A.g.e.

Obama yönetiminin temel politika kısıtları bölgede 2008 Savaşı sonrası Rusya'nın artan varlığı olacak görünmektedir. Bu nedenle, son bir buçuk yılda olduğu gibi önümüzdeki yıllarda da Obama yönetiminin Gürcistan politikasını bölgede ABD-Rusya rekabetinin nasıl bir yön alacağı belirleyecektir. Obama yönetimi için Gürcistan ve Kafkaslar sorununun bir tarafında, her zaman Kafkasları arka bahçesi olarak gören ve Batı'nın Gürcistan'a ilgisi ve bu ülkede artan etkisini ve Gürcistan'ın Batı'ya yönelişini bölgesel politikalarına karşı algılayan, Rusya bulunmaktadır. Obama ve yönetiminin muhtemelen Gürcistan'a yönelik olarak atacağı her adımda bölgedeki Rusya gerçeğini, özellikle 2008 Savaşı'nın bölgedeki siyasal ve stratejik dengeleri değiştirdiği gerçeğinden de hareketle, daha fazla dikkate alması gerekecektir. Bu konuda, doğrudan Gürcistan'a ilişkin olmasa da, bölgeyi ve bölgeye ilişkin Rus politikalarını iyi bilen Rusya'nın Azerbaycan'daki eski Büyükelçisi Valter Shonia'nın (Soğuk Savaş yıllarında Rusya'nın Ankara Büyükelçiliği Birinci Müsteşarlığını da yapmıştır) 1990'ların başında yine bir bölge ülkesi ve eski Sovyet Cumhuriyeti olan Azerbaycan'a ilişkin yaptığı şu değerlendirme ve analiz, özellikle 2008 Savaşı'ndan sonra bütün bölge için daha anlamlı hale gelmiştir: "Rusya'nın Azerbaycan ile 200 yıllık bir geçmişi vardır. Azerbaycan'da Rusya'nın varlığını inkâr eden hiçbir siyasetçi koltuğunda kalmaz. Rusya Azerbaycan üzerinde Batı ile işbirliğine açıktır ve buna önem vermektedir, ancak Rusya'yı buradan dışlamayı amaçlayan herhangi bir girişimin çok kötü sonuçları olacaktır."⁸¹

2008 Savaşı ve sonuçlarından bağımsız olarak, ABD ve Obama yönetimine Avrasya, Rusya, Gürcistan ve diğer bölge ülkelerine ilişkin politikalarında rehberlik edecek, Ambartsumov'un Rus Monroe Doktrini ve Shonia'nın Stalin ya da Putin stili tehditlerini hatırlamayı gerektirmeyen bölgesel gerçeklikler de vardır. Bunlar, genel olarak Avrasya ve özelde de Gürcistan'a ilişkin dış politika açılımlarının belirlenmesinde Obama yönetiminin karşılaşıcağı bölgesel gerçeklikler ve zorluklar olarak ifade edilebilir. Bunlardan biri, yeni Amerikan yönetiminin Avrasya genelinde bölgesindeki devletlerle daha yakın ilişkiler kurabilen bir Rusya ile karşı karşıya olmasıdır. Bu durum, Rusya-Türkiye yakınlaşmasının gösterdiği gibi, Rusya'nın bölge ülkelerine yakınlaşabildiği ve karşılıklı çıkarlara dayalı olarak siyasi ve ekonomik ilişkiler kurabildiği bölgede, ABD için Soğuk Savaş dönemine göre daha farklı ve manipüle edilmesi daha zor bölgesel dengelerin var olduğu anlamını taşımaktadır. Bir başka zorluk olarak, Avrupa Birliği'nin durumunda olduğu gibi enerji bağımlılığı nedeniyle Rusya ile ilişkilerini ideolojik yakınlaşmalardan daha somut temeller üzerine kurmak durumunda olan ülkelere Rusya'nın erişmesi çok zor değilken, ABD'nin somut ve kalıcı bir yakınlaşma için çoğu zaman içi doldurulamayan ideolojinin ötesinde açılımlar yapmak durumunda olması gösterilebilir. ABD ve Batı, arkasında duramadıkları demokrasi, insan hakları, özgürlükler ve tabana yayılamayan kapitalizm ve refah dışında daha somut

⁸¹ Nasser Sagheb & Massoud Javadi, "Azerbaijans's Contract of the Century Finally Signed with Western Oil Consortium", *Azerbaijan International*, 1994, Cilt: 2, Sayı: 4, s. 28; (http://azer.com/aiweb/categories/magazine/24_folder/24_articles/24_aioc.html). Ayrıca bkz.; Nasib Nassibli, "Azerbaijan: Oil and Politics in the Country's Future", Michael Croissant & Bulent Aras (Der.) *Oil and Geopolitics in the Caspian Sea Region*, (Connecticut: Praeger Publishers, 1999), s. 111.

neler vaat edebileceğini ya da vaatlerini nasıl gerçekleştirebileceğini iyi belirlemek durumundadır. Bu konuda Ukrayna örneği başlı başına bir deneyimi ve çıkarılacak birçok dersi ifade etmektedir.

KAYNAKÇA

- Antidze, Margarita & Matt Robinson, "Biden: U.S. Backs Georgia, Russia must Pull Back", *Reuters*, 23 Temmuz 2009; (<http://www.reuters.com/article/idUSTR E56MIYV20090723>).
- Aslund, Anders & Andrew Kuchins, "Pressing the 'Reset Button' on the US-Russia Relations", *Policy Brief*, Sayı: 09-6, Centre for Strategic and International Studies-Peterson Institute for International Economics, Washington DC, Mart 2009.
- Baev, Pavel K., "Russia's Policies in the Southern Caucasus and the Caspian Area", *European Security*, Cilt: 10, Sayı: 2, 2001.
- Barry, Ellen, "Georgia's Leader Escapes Damage in Biden Visit", *New York Times*, 26 Temmuz 2009; (<http://www.nytimes.com/2009/07/27/world/europe/27georgia.html>).
- Beth, Richard S., "Nuclear Cooperation Agreement with Russia: Statutory Procedures for Congressional Consideration and their Implementation", *CRS Report for Congress*, Washington DC, 26 Kasım 2008; (<http://www.fas.org/sgp/crs/nuke/RL34541.pdf>).
- Biden, Joseph R., "Speech at the 45th Munich Security Conference", Munich, Germany, 7 Şubat 2009; (http://www.securityconference.de/konferenzen/rede.php?menu_2009).
- Black, L. J., *Russia Faces NATO Expansion: Bearing Gifts or Bearing Arms?*, (Lanham, Maryland: Rowman & Littlefield, 2000).
- Bowker, Mike, *Russian Foreign Policy and the End of the Cold War*, (Brookfield: Dartmouth Publishing Company, 1997).
- Cohen, Ariel, "How the Obama Administration Should Engage Russia", *Testimony before Senate Foreign Relations Committee Hearing on "Prospects for Engagement with Russia"*, Washington DC, 19 Mart 2009; (<http://www.heritage.org/Research/Testimony/How-the-Obama-Administration-Should-Engage-Russia>).
- Cohen, Ariel, "US-Russian Relations after Manas: Do Not Push the Reset Button Yet", *Heritage Foundation WebMemo*, Sayı: 2286, 10 Şubat 2009; (<http://www.heritage.org/Research/RussiaandEurasia/wm2286.cfm>).
- Cohen, Ariel, "Russia Regains Key Air Base to Project Power in Caucasus", *United Press International*, 5 Şubat 2009; (http://georgiandaily.com/index.php?option=com_content&task=view&id=9780&Itemid=69).
- Cohen, Ariel, "Swords and Shields: Russia's Abkhaz Base Plan", *Georgian Daily*, 4 Şubat 2009; (http://georgiandaily.com/index.php?option=com_content&task=view&id=9737&Itemid=67).

- Cohen, Ariel, "The Russian-Georgian War: A Challenge for the U.S. and the World", Heritage Foundation, *WebMemo*, Sayı: 2017, 11 Ağustos 2008; (<http://www.heritage.org/research/RussiaandEurasia/wm2017.cfm>).
- Cornell, Svante E., "Pipeline Power: The War in Georgia and the Future of the Caucasian Energy Corridor", *Georgetown Journal of International Affairs*, Cilt: 10, Sayı: 1, Kış-Bahar 2009; (<http://www.isdp.eu/files/publications/scornell/GJIA-2009.pdf>).
- Cornell, Svante E., "The Caucasus and the Obama Administration's Foreign Policy", Ariel Cohen (Der.), *A Realistic Policy Agenda for the Obama Administration*, Heritage Special Report, (Washington DC: The Heritage Foundation, 27 Mart 2009).
- Dawisha, Karen & Bruce Parrott, *Russia and the New States of Eurasia: the Politics of Upheaval*, (Cambridge: Cambridge University Press, 1994).
- Feffer, John, "The Costs and Dangers of NATO Expansion", *Foreign Policy in Focus*, Washington, DC, 1996; (http://www.fpif.org/reports/the_costs_and_dangers_of_nato_expansion).
- Forsythe, Rosemarie, *The Politics of Oil in the Caucasus: Prospects for Oil Exploitation and Export in the Caspian Basin*, Adelphi Paper, Sayı: 300, (Oxford: University Oxford Press, 1996).
- Garnett, Sherman W. "The United States and the Caspian Basin", Sherman W. Garnett, Alexander Rahr, Koji Watanabe (Der.), *The New Central Asia: in Search of Stability*, (New York: the Triangle Papers, 2000).
- Harding, Luke, "Russia Says it will Take 'Concrete Steps' over any US Attempt to Rearm Georgia", *The Guardian*, 23 Temmuz 2009; (<http://www.guardian.co.uk/world/2009/jul/23/russia-warns-us-over-georgia>).
- Hedenskog, Jacob, "The Ukrainian Presidential Elections – All Oranges Sold Out", FOI-Swedish Defence Research Agency, RUFBS Briefing, Sayı: 2, Ocak 2010; (<http://www.foi.se/upload/RUFBS/RUFBS%20briefing%20no%20%20January%202010%20-%20Election%20in%20Ukraine.pdf>).
- Hyland, William, *Clinton's World: Remaking American Foreign Policy*, (Westport: Praeger, 1999).
- Ismailova, Gulnara, "Baku-Tbilisi-Ceyhan Oil Pipeline is Put into Operation", *Central Asia and Caucasus Institute*, John Hopkins University, 1 Haziran 2005; (<http://www.cacianalyst.org/?q=node/3073>).
- Jackson, Alexander, "The Obama Administration's Emerging Caucasus Policy", *Caucasian Review of International Affairs*, Sayı: 31, 27 Nisan 2009.
- Johnson, Lena, *Russia and Central Asia: A Web of Relations*, *Central Asian and Caucasian Prospects*, (CACP) Papers, (London: the Royal Institute of International Affairs, 1998).

- Karagiannis, Emmanuel, *Energy and Security in the Caucasus*, (London: RoutledgeCurzon, 2002).
- Kasım, Kamer, *Soğuk Savaş Sonrası Kafkasya*, (Ankara: USAK Yayınları, 2009).
- MacFarlane, Neil, *Western Engagement in the Caucasus and Central Asia*, Central Asian and Caucasian Prospects (CACP) Papers, (London: the Royal Institute of International Affairs, 1999).
- McDermott, Roger, "New Russian Military Doctrine Opposes NATO Enlargement", *Eurasia Daily Monitor*, 9 Şubat 2010; (http://www.jamestown.org/single/?no_cache=1&tx_ttnews%5Btt_news%5D=36023).
- Morningstar, Richard L., "Remarks on the Importance of Caspian Oil and Gas Pipelines", 17th Congress of the World Energy Council, Houston, Texas, 15 Eylül 1998.
- Nassibli, Nasib, "Azerbaijan: Oil and Politics in the Country's Future", Michael Croissant & Bulent Aras (Der.) *Oil and Geopolitics in the Caspian Sea Region*, (Connecticut: Praeger Publishers, 1999).
- Obama, Barack, "Message from the President Regarding a Peaceful Nuclear Agreement with Russia", the White House, 10 Mayıs 2010; (<http://www.whitehouse.gov/the-press-office/message-president-regarding-a-peaceful-nuclear-agreement-with-russia>).
- Obama, Barack, "Obama's Remarks to the Veterans of Foreign Wars (VFW), VFW National Convention, Orlando, Florida, 19 Ağustos 2008.
- Obama, Barack, "US Policy toward Russia", Council on Foreign Relations, 7 Kasım 2008; (http://www.cfr.org/bios/11603/barack_obama.html#20).
- Obama, Barack, "Remarks", the Chicago Council on Global Affairs, 23 Nisan 2007; (http://www.thechicagocouncil.org/dynamic_page.php?id=64).
- Öztürk, Ahmet, "Rusya-Gürcistan Krizi: Yerel Bir Çatışma, Küresel Yansımalar", *Orta Asya ve Kafkasya Araştırmaları Dergisi*, Cilt: 4, Sayı: 7, 2009.
- Öztürk, Ahmet, *Management of Transboundary Mega-Projects in the post-Cold War Eurasia: The Case Studies of GAP Water and Baku-Ceyhan Pipeline Projects*, PhD Thesis, Keele University, 2006.
- Pifer, Steven, "Ukraine, Georgia and MAP – Time for Plan B", The Brookings Institution, 29 Ekim 2008; (http://www.brookings.edu/opinions/2008/1029_nato_pifer.aspx).
- Rywkin, Michael, "Russia and the Near Abroad Under Putin", *American Foreign Policy Interests*, Sayı: 25, No.1, 2003.
- Saakashvili, Mikheil, "Why Georgia Sends Troops to Afghanistan", *The Telegraph*, 14 Aralık 2009; (<http://www.telegraph.co.uk/news/worldnews/europe/georgia/6809222/Why-Georgia-sends-troops-to-Afghanistan.html>).

- Sagheb, Nasser & Massoud Javadi, "Azerbaijans's Contract of the Century Finally Signed with Western Oil Consortium", *Azerbaijan International*, 1994; (http://azer.com/aiweb/categories/magazine/24_folder/24_articles/24_aioc.html).
- Sander, Oral, *Siyasi Tarih: 1918-1990*, (Ankara: İmge Kitabevi, 1993).
- Sinker, David, "The Management of a Transboundary Energy Resource", Bulent Gokay (Der.) *The Politics of Caspian Oil*, (New York: Palgrave, 2001).
- Smith, Graham, *The Post-Soviet States: Mapping the Politics of Transition*, (London: Oxford University Press, 1999).
- Socor, Vladimir, "US Policy toward Georgia at a Crossroads", *Eurasia Daily Monitor*, Cilt: 6, Sayı: 134, 14 Temmuz 2009; ([http://www.jamestown.org/single/?no_cache=1&tx_ttnews\[tt_news\]=35260](http://www.jamestown.org/single/?no_cache=1&tx_ttnews[tt_news]=35260)).
- Spiegel, Peter, "Biden Backs Georgia, But U.S. Won't Supply Arms", *The Wall Street Journal*, 24 Temmuz 2009; (<http://online.wsj.com/article/SB124835911309475853.html>).
- Talbott, Strobe, "America Abroad", *Time Magazine*, 10 Haziran 1991; (<http://www.time.com/time/magazine/article/0,9171,973116,00.html>).
- Whitmore, Brian, "Will Georgia's Afghan 'Surge' Pay Off?", *Radio Free Europe Radio Liberty*, 10 Aralık 2009; (http://www.rferl.org/content/Will_Georgias_Afghan_Surge_Pay_Off/1900458.html).
- Wilson, Andrew & Nicu Popescu, "Creating Good Neighbors in Russia's Backyard", *St. Petersburg Times*, 8 Mayıs 2009; (http://www.sptimes.ru/index.php?action_id=2&story_id=28963).
- Yergin, Daniel, *The Prize: The Epic Quest for Oil, Money and Power*, (New York: Free Press, 1992).
- Young, John & John Kent, *International Relations since 1945: A Global History*, (Oxford: Oxford University Press, 2004).
- "Biden in Tbilisi", *Weekly Standard Online*, 15 Ağustos 2008; (http://www.weeklystandard.com/weblogs/TWSFP/2008/08/biden_to_tbilisi.asp).
- "Georgia Offers NATO Transit to Afghanistan", Centre for Research on Globalization (Global Research), 21 Şubat 2009; (<http://www.globalresearch.ca/index.php?context=va&aid=12395>).
- "Georgia: Saakashvili's Party Headed for Comfortable Election Win", *EurasiaNet*, 31 Mayıs 2010; (<http://www.unhcr.org/refworld/docid/4c15f7da23.html>).
- "Georgia to Send 500 Troops to Afghanistan in 2010", *Reuters*, 23 Haziran 2009; (<http://in.reuters.com/article/idINIndia-40547920090623>).
- "Kyrgyz MPs Vote to Shut US Base", *BBC News Online*, 19 Şubat 2009; (<http://news.bbc.co.uk/2/hi/asia-pacific/7898690.stm>).

- "Medvedev Warns Georgia and Ukraine against Joining NATO", *Russia Today*, 6 Haziran 2008; (http://www.russiatoday.ru/Top_News/2008-06-06/Medvedev_warns_Georgia_and_Ukraine_against_joining_NATO.html).
- "Medvedev Warns on NATO Expansion", *BBC News*, 25 Mart 2008; (<http://news.bbc.co.uk/2/hi/europe/7312045.stm>).
- "Meeting the Challenges of a Resurgent Russia", *Organizing for America*; (http://www.barackobama.com/issues/foreign_policy/index_campaign.php).
- "Mikhail Saakashvili: Direct Talks with Barack Obama is just a Matter of Time", *Today.AZ*, 16 Nisan 2010; (<http://www.today.az/news/regions/66213.html>).
- "NATO, EU Experience Growing Pains", *Washington Post*, 9 November 2009; (<http://www.washingtontimes.com/news/2009/nov/09/nato-eu-experience-growing-pains/>).
- "NATO Welcomes Georgia's Decision to Send 750 Troops to Afghanistan", *RIA Novosti*, 7 Mayıs 2009; (<http://en.rian.ru/world/20100507/158908076.html>).
- "National Security Strategy", White House, Washington DC, Mayıs 2010; (http://www.whitehouse.gov/sites/default/files/rss_viewer/national_security_strategy.pdf).
- "Russia Warns against Georgia, Ukraine Joining NATO", *Forbes*, 6 Temmuz 2007; (<http://www.forbes.com/feeds/afx/2007/07/06/afx3888551.html>).
- "Russian Bases in Georgia", U.S. State Department, 6 Şubat 2009; (<http://www.state.gov/r/pa/prs/ps/2009/02/116247.htm>).
- "Saakashvili won't Meet with Obama in Washington", *Georgia Times*, 12 Nisan 2010; (<http://www.georgiatimes.info/en/articles/33850.html>).
- "Senator Biden Visits Georgia to Assess Needs", US Embassy Georgia, 2008 Embassy Events; (<http://georgia.usembassy.gov/ev-08172008.html>).
- "Ukraine's Parliament Votes to Abandon NATO Ambitions", *BBC News Online*, 3 Haziran 2010; (<http://news.bbc.co.uk/2/hi/europe/10229626.stm>).
- "Ukraine's Political Cat-Fight Leaves Voters Cold", *BBC News Online*, 2 Aralık 2009; (<http://news.bbc.co.uk/2/hi/8391317.stm>).